

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și viața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane
Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fl.

+ Recrutarea clerului nostru înalt.

— Reflexii de actualitate. —

La câteva zile după înmormântarea mitropolitului nostru Ioan Mețianu a apărut în ziarul «*Românul*» din Arad un articol intitulat «*La un bătrân Șagunian*», în care, cu multă plasticitate, se făcea apoteoza «Șagunismului» în biserica noastră. În forma unor amintiri întâmplătoare se zugrăvea atmosfera de idealism înălțător și sănătos, creată de Șaguna și menținută, câtva timp, de pleiada bărbaților distinși, pe cari marele ierarh i-a format și i-a așezat la cârma bisericii restaurate de dânsul.

Trecutul se preamărește de obicei când prezentul e sterp. Evocându-ne în amintire vremurile de aur ale generației Șaguniane, autorul articolului pare că lasă să se desprindă dintre șire *regretul*, că pleiada acestor figuri de idealști luminați a dispărut din sânul bisericii, precum și *dorul*, ca atmosfera spirituală inaugurată de dânsii să reînvieze.

Impărtășim din inimă aceste sentimente.

* * *

Paginile istoriei noastre bisericești, întunecate de lupte și suferințe, au un singur punct de lumină și de

mângăiere: e *strălucirea arginție a cârjii vlădicești*, care se desemnează dealungul veacurilor apuse.

Prin atribuțiile religioase și istorice ale toiagului arhieresc, prin rostul special, ce i-l împrumută organizația și situația de drept public a bisericei noastre ortodoxe, mitropolitul și episcopul a fost și este, pentru noi, nu numai personificarea vieții religioase a neamului — ceea ce trebuie să fie într'o interpretare cât mai superioară a apostolatului creștin, dar în acelaș timp el este și reprezentantul firesc al drepturilor și aspirațiunilor culturale și politice ale poporului său credincios. Este cert, prin urmare, că numai o personalitate puternică, o individualitate bine reliefată, un bărbat împodobit cu cele mai distinse aptitudini morale și intelectuale va fi în stare să-și interpreteze în chip integral multele îndatoriri și marea răspundere, care se leagă de această înaltă demnitate. Cu alte cuvinte, cine se așează pe scaunul de mitropolit, ilustrat de marele Șaguna, trebuie să aibă cât mai multe din calitățile «șaguniane», cari să-l facă vrednic de cinstea aceasta. Aceasta e concluzia firească, la care ne îndrumă reamintirea generației, care a stat la cârma bisericei în cele dintâi decenii ale vieții noastre constituționale bisericești.

Prin fatalitate, scaunul acesta ni-a rămas văduvit tocmai acum, în cele mai zguduitoare clipe ale istoriei universale, în cele mai nebuloase constelațiuni politice pentru neamul nostru.

În chip preafiresc se naște deci întrebarea: *unde-i omul*, căruia în vremile acestea de urgie și de îngrijorare, să-i putem oferi coroana de principe al bisericei ortodoxe-naționale și să-i dăm în mână, *cu deplină încredere*, cârja lui Șaguna?

Întrebarea aceasta, — care poate să apară înopotună sau chiar tendetioasă, — și-au pus-o de sigur mulți

dintre credincioșii bisericei noastre. Unii, firile optimiste și visătoare, își vor fi găsit probabil și mult doritul răspuns.

Nouă, — în loc de răspuns mângăitor, — întrebarea aceasta ne-a trezit o seamă de reflexii, câteva gânduri fugare asupra unei probleme din domeniul vieții noastre bisericești, care — pe lângă interesul ce comportă — prezintă și o nuanță de actualitate. E vorba de felul, cum s'a făcut și se face la noi recrutarea și educația clerului înalt.

* * *

Despre Șaguna se știe — și toți biografiile lui țin să releveze — că marele mitropolit și-a știut alege și crește pe sfetnicii din jurul său, creându-și astfel așa numitul stat major al bisericeii. Faptul este pe cât de adevărat, pe atât de firesc. Un Șaguna nu se putea să piardă din vedere o problemă atât de importantă pentru viitorul și progresul bisericeii, cum este alegerea și formarea clerului superior. El nu putea să uite, că istoria o fac oamenii mari și că biserica se menține și se desvoltă în raport direct cu valoarea personală a căpeteniilor ei. Iși îndreaptă deci privirile scrutătoare spre toate marginile mitropoliei sale, strânge, pe unde-i află, tineri de talent sau bărbați cu calități remarcabile, îi trimite la studii și pe urmă îi adună împrejurul său, pentru a brăzda cu ei ogorul înțelenit al bisericeii străbune. În chipul acesta ies la suprafață o seamă de bărbați harnici și luminați, a căror valoare și autoritate eră necontestată de clerul inferior. Intre aceștia erau unii, meniți să formeze sucrescența pentru scaunele episcopoești.

Dar Șaguna a dispărut din fruntea bisericeii — durere prea de vreme! — și următorii săi în scaun n'au ținut să continue în acelaș stil tradiția moștenită dela dânsul.

Chestiunea alegerii sftnicilor și a formării clerului superior a început a fi neglijată și lăsată mai mult *în voia întâmplării*.

Să privim lucrurile mai deaproape.

La toate corporațiunile juridice și corporațiunile de drept public, cei cari aspiră la demnitățile conducătoare *se aleg de cu vreme și se pregătesc anume*, în vederea acestui scop. Așa se procedează de pildă în viața politică a statelor, la diplomație, așa e la armată școala de război ș. a. Aceiași procedură se observă însă și în bisericile popoarelor mai culte, din apusul Europei. Biserica romano-catolică mai ales a căutat, din vremile cele mai vechi, să așeze în scaunele episcopoești și în alte demnități ierarhice înalte numai *clerici distinși*, sau prin *cultura lor teologică* sau prin *originea lor aristocratică*, pe urma căreia aveau legături în cercurile diplomatice și chiar cu anturagiile curților domnitoare. Puterea, odinioară formidabilă, bogățiile enorme ale bisericei papiste, relațiunile ei privilegiate cu puterea statelor și progresele colosale, cari le-a realizat pe toate terenele, sunt tot atâtea probe, cari credem că ne dispensează de a stăruî mai deaproape asupra avantajilor, ce rezultă pentru biserică din acest procedeu.

Este incontestabil, că prestigiul și autoritatea bisericei atârnă în linia primă dela *greutatea specifică* și dela *vrednicia personală* a căpeteniilor ei. Nu vom reclama în fruntea bisericei pe descendenții familiilor noastre nobilitare, câtă vreme o aristocrație de sânge nouă ne lipsește. Avem însă puțința și mai ales avem datoria să suplinim lipsa aceasta prin o *aristocrație intelectuală*, prin o elită spirituală a clerului superior.

Dacă în trecutul mai depărtat — și chiar în cel mai recent — am avut vlădici așa cum ni i-a dat Dumnezeu,

aceasta trebuie s'o atribuim vitregității condițiunilor de cultură ale poporului nostru. Și dacă nu toți au fost stăpâni pe o cultură mai largă, în schimb mulți dintre dânșii au fost înzestrați de Dumnezeu cu un netăgăduit duh de păstorire și cu superioare aptitudini de a cârmui naia bisericeii prin viforul tuturor ispitelor.

Dela restaurarea mitropoliei noastre a trecut însă o jumătate de veac și mai bine. În răstimpul acesta, având drumul spre cultură deschis, poporul nostru de iobagi a realizat progrese deadreptul uimitoare pe toate terenele vieții publice. La sate a străbătut lumina și învățătura din carte. La orașe s'au întemeiat școale superioare și așezăminte de cultură, cu ajutorul cărora s'a format o clasă de intelectuali, care, după număr și pregătire, rivalizează cu a oricărui popor din țară. Vlădicii noștri de azi nu mai sunt deci venerabilii arhipăstori ai unei preoțimi inculte și ai unui popor de ciobani, străini de elementele civilizației. Vremile patriarhale, când rostul vlădicilor culmină în vizitații canonice, în hirotoniri de preoți și sfințiri de biserici la sate, au trecut de mult. Astăzi ei sunt principii unei biserici autonome în stat, sunt prelații, cari au scaun alături de magnații țării, sunt preoții mari ai unui popor cu o pronunțată vieată religioasă, culturală, socială și politică. Atribuțiile chemării lor s'au sporit considerabil, sfera datorințelor lor față de problemele superioare ale bisericeii și neamului s'a lărgit. Iar pentru ca să corăspundă complet rolului important, ce le revine, la *făurirea istoriei noastre bisericești și naționale*, se cere, în chip firesc, ca sub raportul calităților și al culturii episcopii noștri și toți demnitarii mai înalți din cler să stea la nivelul vremii și a *trebuințelor actuale ale vieții noastre religioase-morale și culturale-naționale*.

În temeiul canoanelor și încă mai mult a practicei bisericești clerul înalt la noi se recrutează din sânul tagmei călugărești. Monahismul, la noi, ortodoxii de dincoace de Carpați, în realitate nu înseamnă o izolare completă de lume și — de ce n'am spune-o? — de ispitele ei, nici o abdicare de toate bunurile pământești pentru a petrece o vieață retrasă, contemplativă, trăită numai după placul lui Dumnezeu. În paranteză fie zis, lipsa unei educațiuni mai severe și chiar o neiertată concesiune față de spiritul lumesc, de care nu pot fi desvinovați unii călugări ai noștri, se resimt în defavorul bisericii. Cei câțiva monahi simplii, adăpostiți în singura noastră mănăstire, se știe, că fac mai mult pe gospodarii unei moșii. La noi intră în călugărie, cum s'ar zice, numai aceia, cari în urma funcțiunii ce ocupă în jurul episcopilor, se pregătesc, sau cel puțin aspiră, la treptele ierarhice superioare. Practica aceasta a contribuit ca noțiunea de călugăr să fie identică la noi cu aceea de «candidat la vlădicie», iar călugăritul să fie privit, din capul locului, ca un *gradus ad Parnasum*.

Stând lucrul astfel, călugării bisericii noastre au să fie, prin însaș menirea lor, crema tagmei preoțești, *adevărata elită* a clerului întreg.

Dacă dorim, prin urmare, să avem și noi un cler superior la nivelul timpului, ar trebui, ca la recrutarea lui să se procedeze și în biserica noastră după *un sistem* anumit și cu mai multă rigoare, decât în trecut. Inceputul în direcțiunea aceasta socotim că va trebui să se facă cu selecționarea celor cari intră în tagma monahală. Mai bine zis, cu alegerea lor pe sprânceană și pregătirea lor sistematică, în vederea unui scop dinainte fixat. La pașiști pe tinerii clerici, cari intră în ordurile călugărești, îi aleg și-i pregătesc din capul locului pe unii ca du-

hovnici, alții de predicatori, alții misionari (cari învață mai multe limbi), alții scriitori bisericești sau oameni de știință (între iezuiți sunt astronomi, biologiști etc. de seamă) și în sfârșit pe alții ca politicieni și diplomați, cari învățesc politica statelor de după culise. Iar între cei, cari ocupă demnități înalte bisericești nu e unul, care să nu se fi împărtășit de o educație aleasă și de o instrucție temeinică la facultățile teologice sau în institutul de propaganda fide din Roma. Despre episcopii protestanți și superintendenții calvini se știe, că în general sunt oameni învățați, în accepția cea mai largă a cuvântului, și chiar între cei din Ungaria sunt unii, cari și-au terminat studiile la facultatea din Oxford (Anglia).

La noi totul pare a fi lăsat în grija *fatalității oarbe*. Alegerea și pregătirea sucrescenții pentru înaltele demnități bisericești s'a făcut — cu prea puține excepțiuni — *pe nimerite*. În felul acesta s'a întâmplat apoi, că în tagma monahală s'au strecurat, cu voie și fără voie, elemente disparate, de o valoare individuală adeseori problematică. E adevărat că «în casa Tatălui meu multe locașuri sunt» și că nu toți călugării sunt destinați pentru episcopie. Sunt totuș de părerea, că lipsa de sistem și de selecțiune la recrutarea lor poate să aibă urmări nefavoritoare, dezastruoase chiar, pentru biserică. Dat fiind adecă sistemul constituțional pentru alegerea de episcopi și calculând cu firea oamenilor, cea adeseori pornită spre patimi și interese, ușor se poate întâmpla să cadă mitra pe capul unui călugăr obscur și incolor, care nici n'a cutezat să viseze vreodată norocul acesta. Și dacă analele vieții noastre bisericești sunt dovadă, că astfel de cazuri nu sunt eschise, interesele bisericești cer fără îndoială, ca ele să se repete cât mai rar. Pentrucă, în măsura, în care poate să promoveze interesele ideale și morale ale bi-

sericei o căpetenie luminată, pe atât de mult e în stare să-i stavilească progresul și să-i devalveze autoritatea un episcop, — sau chiar un Consistor — povățuit de un spirit strâmt și reacționar.

Mai anul trecut se puse în discuțiune ziaristică necesitatea iminentă a reformării și a completării Statutului organic. Ca motiv se prezentau unele lacune și chiar norme, proprii a împiedeca evoluția organismului bisericei. Deși contestăm în principiu, că Statutul nostru organic ar conține vreo normă potrivită să împiedece dezvoltarea vieții noastre bisericești, admitem totuș trebuința unor completări, reclamate de necesitățile și exigențele vremii. În acelaș timp însă suntem de firma convingere, că o căpetenie bisericească, lipsită de orizonturile intelectuale cuvenite, sau un sistem de cărmuire retrograd și refractar, constituie o stavilă mult mai primejdioasă și mai cu anevoie de înlăturat din calea progresului bisericei, decât pretinsele lacune ale legii noastre fundamentale. Iar un episcop cu vederi largi și cu un frumos caracter de creștin, ori un Consistor alcătuit din spirite luminate, progresiste și devotate binelui va ști totdeauna să suplinească lipsurile regulilor de ocărmuire prin o înțeleaptă aplicare a principiilor dintr'ânsele, armonizând astfel evoluția organismului bisericei cu spiritul vremurilor sau cu trebuințele create de împrejurări schimbate.

*

Adeseori am auzit repetându-se fraza stereotipă: *n'avem oameni!* Cuvintele acestea sunt departe de a cuprinde un adevăr dureros. Dimpotrivă, ele sunt o simplă acuză la adresa geniului neamului nostru, din sânul căruia, pe lângă toată urgia vremurilor, au odrăslit atâția bărbați de o necontestată valoare istorică. În numele puterii de viață a neamului respingem ca hotărâre astfel de vorbe nerumegate.

Un popor de obârșie aleasă, înzestrat cu atâtea calități frumoase, admirate de străini, cu atâta râvnă pentru cultură, cu atâta dragoste pentru lumină, un popor, care în câțiva zeci de ani și-a creat o clasă de cărturari la nivel european, un popor de peste trei milioane, la care *biserica* este cel mai vechiu așezământ de cultură și *preotul* cel mai vechiu știutor de carte, acest popor să nu fie în stare să dea din sânul său câțiva episcopi și demnitari bisericești, cari să corăspundă sub toate raporturile cerințelor vremii lor? A admite așa ceva pare absurd. Oameni *sunt!* — zicem noi. Trebuie să căutați anume, culeși și aleși, apoi *creșcuți și formați în mod sistematic*. În sfârșit trebuie așezat fiecare la locul său, după pregătirile ce are și după aptitudinile, de care a dat probe.

Dar cine-și ia la noi răgazul să se ocupe cu problema aceasta? Cine și-a bătut vreodată capul cu *ierarhia valorilor în biserică?*!

Să nu ne prindă apoi mirarea, când vedem ici-colea elemente tinere, intrate în atmosfera vieții bisericești dela centre, cu sufletul plin de iluzii și de râvnă, cum, — după un răstimp scurt, — lipsiți de îndrumare și de încurajare și striviți în avânturile lor nobile, încep a-și slobozi aripile și cu entuziasmul sleit, cu iluziile sfărâmate, desgustați și apatici, se dau după calapod, pentru a deveni și ei niște figuri sterile de birocrați sau profesioniști de mântuială. Simptome de felul acesta avem pretutindeni. Astfel de aparițiuni se întâmpină totdeauna acolo unde nu-și ocupă valorile locul, unde toate merg devalma, după cum dictează momentul, interesul sau un simplu capriciu al norocului.

Înțeleptul îndrumător Șaguna, dela care avem totul, ne-a lăsat și în privința aceasta exemplu vrednic de urmat.

Oamenii pe cari și i-a ales sfetnici și cei cărora le încredință rezolvirea afacerilor bisericeii au fost fără îndoială superiori, sub raportul mentalității, multora din figurile spălăcite și rudimentare, pe cari le întâlnim pe la curțile episcopoești și prin birourile Consistoriilor noastre de astăzi. In punctul acesta, al calibrului și al mentalității oamenilor, în loc să înaintăm, pare că am regresat pe întreaga linie.

După apunerea generației Șaguniane vieața noastră bisericească a început să piardă mereu din culoare și avânt. In locul preocupărilor înalte bisericești au intrat maniere biurocratice sterpe; în locul atmosferei curate de idealuri și credințe tari s'a înstăpânit în biserică un duh materialist, ucigător de conștiințe, un detestabil spirit speculativ. In centrele noastre bisericești, singurele foculare pentru luminarea clerului, s'au încetățenit felurite *moravuri bizantine*, iar tronurile arhieriești ne apar în-cunjurate cu un vâl de obscurantism oriental, străin de spiritul evanghelic și de fizionomia sufletească a poporului nostru. Cu privire la îngrijirile de sucrescență, de așa numita generație de mâne, ce să zicem? Aproape pretutindenea cele mai triste perspective...

*

Evităm să intrăm în caracterizări speciale, pentru că n'avem intenția să facem recriminări, nici să jignim orgolii personale. Scopul acestor constatări este curat obiectiv și principiar, iar îndemnul din care se scriu este liber de orice tendințe ori preocupări subiective. Avem însă firma convingere, că e vorba de o chestiune mult mai vitală pentru biserică, decât ca să mai poată fi neglijată sau tratată cu ușurință, ce ne caracterizează. Și credem, că a sosit vremea și acum este, când căpeteniile bisericeii ortodoxe românești nu mai pot fi considerate de simpli

păstrători ai unor datini religioase cari trăesc prin puterea moștenirii, biserica nu mai poate fi privită și tratată ca o simplă moșie sau gospodărie, bună de chivernisit, și nici ca un teren pentru deprinderea automatică a unor funcțiuni rituale. Nu aceasta trebuie să fie biserica cea sfântă a lui Dumnezeu, în mijlocul poporului nostru românesc! Ci, înțelegând nevoile mari ale neamului și îmbrățișând toate problemele *vieții* bisericești și naționale, rostul actual al căpeteniilor acestei biserici este, ca prin contribuțiuni reale la *progresul bisericii vii*, să înalte toiagul arhierelui român la *strălucirea morală*, care i-au împrumutat-o sfinții ierarhi și marii dascăli ai bisericii răsăritene.

Astăzi, când clerul nostru rural se împărtășește de o cultură destul de serioasă și temeinică, când avem protopopi și chiar preoți la sate absolvenți de facultate și doctori în teologie, suntem în drept să fim mai pretențioși față de clerul superior și diriguitor al bisericii și să cerem ca episcopii și dignitarii lor să fie toți bărbați luminați prin erudițiune, împreună într'o frumoasă armonie cu o adâncă religiozitate și croiți din materialul cel mai fin, cel mai ales. Iar călugării dela centre, în loc de averi materiale, să reprezinte mai ales un *capital sufletesc*, pe care să-l investească în ogorul bisericej, contribuind astfel în mod real și efectiv la rezolvirea multiplelor ei probleme de viață și înaintare.

Imprejurările între cari se desfășură viața noastră bisericească sunt incontestabil maștere și grele. Este cert și limpede însă, că premenirea vieții bisericești și progresul așezămintelor ei ideale, poate să urmeze, *între orice împrejurări*, numai și numai prin așezarea la cârma bisericii a celor mai distinse *forțe intelectuale și morale*, de cari dispune.

De cerința aceasta suntem datori să ținem socoteală, dacă înțelegem rostul superior al bisericei, dacă ni-o iubim cu adevărat și dacă dorim sincer înflorirea și întărirea ei.

Multe și mari îndatoriri va avea de împlinit cel care va fi așezat acum în scaunul mitropolitan al nostru. Mai presus de toate însă va avea imperioasa datorie: *să reia firul întrerupt prin moartea Marelui Șaguna.*

Să purifice atmosfera morală din biserică, izgonind duhul mamonei și reîntronând spiritul credințelor tari, al convingerilor drepte, al atitudinilor cinstate, al moravurilor severe și puritane. Să selecționeze valorile, așezând pe fiecare la locul ei. Și mai ales să se îngrijească serios de recrutarea și formarea clerului superior de mâne, chemat să aducă în interiorul bisericei o *pulsație de viață sufletească*, potrivită trebuințelor obștești și exigențelor vremii.

Iubitor de biserică.

Rezultatele certelor lăuntrice din Biserică.

Cuprinsul: Certele lăuntrice din Biserică. Rezultatele lor supărătoare. Desvoltarea scepticismului, indiferenței etc. Progresele raționalismului, dezastruoasa lui influență...

Toate Bisericile creștine sunt tulburate de o mulțime de desbinări lăuntrice; acesta-i un fapt mult prea sigur, decât ca să mai fie de lipsă a-l dovedi. Aceste desbinări sunt deplorabile, mai ales când le privești din punctul de vedere al intereselor generale ale creștinismului; căci, de o parte ele slăbesc spiritul religios în populații, de altă parte împrumută arme îngrozitoare dușmanilor creștinismului.

Printre chestiunile agitate în sânul diferitelor Biserici, nu se poate tăgădui, că n'ar fi mai multe, care ating

punctele fundamentale ale doctrinei, și care ridică problemele cele mai greu de rezolvit. Vivacitatea, cu care își susțin atleții diferitelor opinii modul lor de vedere, își are răsunetul ei departe, scandalizează adeseori, samănă pururea îndoiala în inteligențele puțin exersate, tulbură conștiințele, clatină credința în inimile cele mai bine dispuse a i se supune. De aci decurge un rău lăuntric, care roade încetul cu încetul, asemenea unui cancer, părțile sănătoase din sufletele încă creștine, care le lasă prada unei indiferențe, care e — într'adevăr, — dacă ne încumetăm să vorbim astfel, descompunerea omului în ființa lui morală.

Cum voiți, ca credincioșii unei Biserici, lipsiți de învățătură în cea mai mare parte, absorbiți de lucrările lor zilnice, de grijile continue pentru trebuințele familiei, să poată crede, când ei văd oamenii cei mai inteligenți, pe păstorii lor, desbinați cu privire la întrebările cele mai grele ale doctrinei creștine? Ei ar vreă să creadă; iubesc adevărul; scepticismul este pentru ei o prăpastie, ce îi înspăimântă; spiritul lor însetează după adevăr; inima lor are nevoie de simțământ religios, dar ei nu pot repausă în pace în posesiunea adevărului și în dragostea față de bine, din cauza sgomotului neîntrerupt al disputelor, care ajunge până la ei.

Popoarele, scandalizate în felul acesta, întâlnesc foarte aproape de ele un raționalism, care se prezintă inteligențelor subț înfățișări seducătoare, care face să răsune cuvinte așa de dulci: libertate de cugetare; suveranitate a rațiunii; știință; filosofie; el nu vreă, susține el, să închidă sufletele în circuitul unei doctrine oarecare; templul lui e natura, și cultul lui ușor e lăsat în sama voiei libere a fiecăruia.

S'ar înșelă cineva grozav, dacă ș'ar închipui, că raționalismul nu se poate face înțeles, decât de spiritele

cultivate. Limbajul lui e dimpotrivă ușor priceput de masse, și cuvintele, care le are el mai dragi, le sunt simpatice. Oricât de puțin să studiem poporul, găsim într'ânsul instincte creștine, simțământul adevărului și a binelui. O educație creștină de mai multe veacuri nu poate dispărea cu desăvârșire în câteva zile; dar alături de mărturisirile unor *suflete dela natură creștine*, întâlnești în popor farâmături din toate credințele, care s'au năruit în urma loviturilor repetite ale raționalismului.

În ce chip ar putea acest sistem să lase credințele pozitive în niște spirite, cari înțeleg mai ales negațiunile lui, dar care lasă cu necesitate la o parte demonstrațiunile transcendente? Un filosof distins, Jules Simon, de pildă, poate fi teist, admite nemurirea sufletului și deosebirea binelui și a răului, refuzând să creadă în revelațiune, dar dovezile, care demonstrează unui filosof abil aceste mari adevăruri, nu pătrund în niște spirite, pe care educația nu le-a făcut destoinice să le înțeleagă.

Progresul raționalismului în societate este așadară progresul scepticismului, al indiferenței, și, prin urmare, al slăbirii simțului moral și al discompunerii sociale.

Nimeni nu poate tăgădui, că acest sistem este astăzi foarte răspândit în Franța, în Anglia și în Germania. El tinde să învâluie ca într'o rețea toate Bisericile.

Între astfel de împrejurări, creștinii au o mare datorie de împlinit: aceea de a-și concentra toate silințele împotriva inamicului comun. Câtă vreme în sânul tuturor Bisericilor, lumea poartă lupta cu îndărătnicie pentru niște opinii, pentru formele cultului, vrășmașul sparge creștinismul însuși; neagă obârșia lui divină; face din Cuvântul întrupat un om falibil, și, din toate adevărurile, ce le-a vestit, tot atâtea sisteme, cari nu pot susține o discuție luminată.

Pentruce să căutăm a né face iluzii asupra plăgilor lăuntrice ale Bisericii și asupra primejdiei, ce amenință creștinismul? Toată lumea le cunoaște, și, dacă uneori lumea caută să înșele opinia cu privire la acțiunea stricăcioasă a raționalismului în sânul societății creștine, adevărul smulge, întâmplător, cele mai triste mărturisiri.

Un jurnalist, care contribuie în măsură mare la succesul vrășmașului prin doctrinele exagerate, ce le susține, și prin tonul, cu care le apără, scria, sunt câțiva ani, aceste linii, în cari situațiunea religioasă este zugrăvită, în mod exagerat, e drept, dar adevărat sub anumite raporturi:

«Numărul vrășmașilor, încrederea lor, care nu-i mai mult îndrăsnială, atât sprijin găesc ei pe pământ, și atâta răbdare în ceriu, slăbiciunea aparentă a popoarelor, ușurința evidentă de a năbuși până la murmur, abundența și perfecțiunea instrumentelor de luptă, de temut în cele mai debile mâni, toate aceste trăsături sunt capabile, nu să stingă, ci să înfricoșeze credința. Lumea crede, că va vedeà apropiindu-se aceea oară supremă, când Mama lumii creștine, tăgăduită de cătră nebunie, părăsită de nrecunoștință, nutrită din umiliri, scăldată în lacrimi, udată de sânge, învinsă până și în iubirea ei, nu va vedeà decât mai multe frunți, peste care se vor puteà coborî binecuvântările ei, și când va trebui să denunțe ea însași Soșului său întărâtat pe patricizii, cari vreau să-i răpească cinstea și vieața.

«Va veni într'adevăr o zi, când mândria omenească și puterea lui Dumnezeu vor schimbà cel din urmă cuvânt. Acea zi grozavă, *dies illa*, va veni, fără îndoială, când păcatul actual al Europei va deveni păcatul general al lumii, care, văzându-se rânduie întregă sub legea lui Hristos, Il va părăsi întregă...

«Societatea, din zi în zi, c'o ardoare tot mai neînfrântă, alungă pe Dumnezeu din legile sale, din științele sale, din artele, din moravurile sale; ea Îl alungă din inima popoarelor; blăstămul public și perpetuu este organizat, ca altădată rugăciunea; există o tendință a națiunilor d'a nu lăsa pe pământ nici o umbră de ocârmuire dumnezească, de a există religiunea în rangul umilit al serviciilor publice, a nu-i mai îngădui nici o contradicere»...

Acestea sunt mărturisirile declamatorice ale unui om, căruia îi place să laude triumfurile creștinismului, și să-și verse disprețul asupra acelor, cari îl atacă.

Făcând tabloul relexor din societatea religioasă, am vrea să facem pe toți creștinii să înțeleagă necesitatea de a se uni, și pe scriitorii creștini, că întâia datorință a lor este de a-și împreună toate sforțările pentru a așeză adevărata doctrină a lui Iisus Hristos în fața acestui raționalism, care are urmări așa de deplorabile.

Chestiunile religioase sunt fără îndoială cele mai însemnate, ce le poate omul răspândi în societate; ele au privilegiul de a sugera cele mai multe simpatii sau cele mai multe uri. Ca atari ar trebui deci să fie totdeauna expuse cu acuratețe, cu precizie, deosebind bine celece aparțin cu adevărat la religiune de cece nu se ține de ea. Tocmai aceasta n'o fac cei mai mulți dintre scriitori; ei se pasionează de obicei pentru cutare sau cutare ideie, pe care o adoptă ca fiind adevărată; ei îi supun toate cercetările, toate reflexiile lor; pun exclusiv în serviciul ei toate puterile lor sufletești. Tot ceiace nu-i conform cu aceasta ideie, pe care au îndrăgit-o în inteligența lor, ei atacă cu toată vioiciunea și osândesc cu toată asprimea; dragostea, ce-i orbește cu privire la ideia lor de predilecție, îi împiedecă de a-i

observă scăderile, și de-a înțelege puterea argumentelor, ce i se opun.

Acesta este unul din izvoarele de căpetenie ale desbinărilor lăuntrice, care neliniștesc Bisericile.

Dacă oamenii cu idei preconcepute sunt atât de periculoși pentru pace și unire, ce vom zice de oamenii violenți și pasionați, care voiesc să facă să triumfeze, în orice chip, și prin toate mijloacele, partida, căreia s'au devotat? În genere, acești oameni n'au nici o convingere; ei iau drept convingere exaltarea febrilă, care îi frământă, și care ar lua a doua zi o altă direcție, dacă interesul lor ar cere. Dovada e, că-i vezi schimbându-și, rând pe rând, planurile, ideile, liniile politice sau filosofice, după împrejurări. Tot ce scriu acești oameni, e plin de declamații goale, de fraze, ce urmăresc efect, de aserțiuni îndrăznețe. Fiindcă ei împrăștie mănioși ideile cele mai răspândite, își atribuiesc un curaj superior și un punct de vedere așa de înalt, încât cred că planează mai pe sus de cele mai înalte regiuni intelectuale; dacă întâlnesc în calea lor știința și istoria, care desmint teoriile lor, dau peste cap atât știința, cât și istoria; dacă le aduci înaintea argumentele cele mai hotărâtoare, nu ești decât un liber-cugetător, un eretic, un dușman al Bisericii.

Lumea începe să înțeleagă cât rău fac societății creștine acești apărători ai unor idei pretinse religioase, care mișcă totul, tulbură totul, care încep toate chestiunile, fără să le cunoască; care tăgăduiesc învățăturile cele mai sigure ale creștinismului, în numele Bisericii lui Isus Hristos; care fac atâta sgomot până ce ajung să fie ascultați de lume. Dar lumea se întoarce cu desgust din fața teoriilor lor, și cei cari n'au nici destulă știință, nici destulă imparțialitate pentru a recunoaște falsitatea

sistemelor și aserțiunilor lor, aruncă răspunderea asupra creștinismului și îl disprețuiesc.

Se poate susține sus și tare: scriitorii, care au luat rolul de bătași ai anumitelor teorii, în numele Evangheliei și al Bisericii, au făcut mai mult rău, atât uneia cât și alteia, prin pamfletele lor presărate cu ortodoxie, decât sarcasmele lui Voltaire! Cum vreți, ca lumea să se lase cuprinsă de dragoste față de un creștinism, care n'ar fi decât nimicirea rațiunii, față de o Biserică, care ar fi personificarea permanentă a absolutismului intelectual? Lumea nu va renunța nici când la drepturile și la folosirea legitimă a rațiunii; dacă nu cumva vei convinge-o, că Evanghelia dă cea mai largă satisfacere trebuințelor inteligenței; că credința și rațiunea, în loc de-a fi vrășmașe una alteia, sunt două surori, care au eșit din sânul lui Dumnezeu însuși, și cari se îmbrățișează cu dragoste în Cuvântul lui Dumnezeu, descoperit lumii, nici când nu va ajunge lumea să convertească pe oameni la Evangheliie. Teoriile contrare nu vor putea da naștere decât repulsiunii universale.

Un lucru unic în felul său, e, că partizanii disordinii religioase, care aparțin Bisericii romane, au luat de pretext al declamațiilor lor, *unitatea*. Sub acest cuvânt, ei nu înțeleg împreunarea rațională a inteligențelor în ce privește credința în învățăturile descoperite, ci uniformitatea, curat formalistă, exterioară, în ce privește practicele simple liturgice și disciplinare. N'ai crede, ca niște oameni cu judecată să poată lua drept scop aparent al silințelor lor o unire imposibilă, și ca ei să fie în stare să proclame ca tot atâtea victorii pretinsul progres al acestei uniri factice, care, în fond, nu-i decât anarhia cea mai complectă. Ca să introduci uniformitatea într'o localitate restrânsă, având aceleași moravuri, ace-

leăși obiceiuri, aceleași gusturi, înțelegem; dar ca să cauți a aruncă într'o moară uniformă, din punctul de vedere al practicei religioase, popoare, care se deosebesc esențial între ele, noi nu putem crede ca un singur om inteligent să fi putut — din convingere — să se dedice unei opere de această natură.

Ori în ce parte își rotește omul privirile, întâlnești popoare pasionate pentru independența lor pentru a trăi o viață proprie personală, ca să zicem așa; angajându-se în acest scop la luptele cele mai vii; împotrivindu-se ori-cărei încercări, ce s'ar ridica pentru a le tulbură în posesiunea a tot aceia ce privesc ele ca principiul și temelia naționalității lor; a întreprinde *nivelarea* tuturor practicelor contrare, spre a stabili uniformitatea religioasă, aceasta ar fi tot așa un lucru de rațional, ca și proiectul de a coborî munții sau de a ridica văile, cu scopul ca să dai pământului o suprafață uniformă. Cu toate acestea, sub masca acestei unități imposibile, tulbură Bisericile scriitori, care se țin catolici, și aruncă peste tot locul disordinea și desbinarea; în numele acestei utopii samănă ei în toate părțile, în numele Bisericii și al lui Iisus Christos, anatemele și sentințele cele mai aspre.

Ce rezultă din teoriile acestor scriitori? Aceea că filosofi distinși fac afirmația, că catolicismul este incompatibil cu principiile cele mai esențiale pentru viața națiunilor. Ce înțeleg ei sub *catolicism*? Înțeleg acea teorie despre absolutism și despre teocrație, pe care lumea o predică cu atâta încăpățănare; în felul acesta s'a ajuns a se da acestui cuvânt un înțeles într'atâta de odios, încât oameni grei și religioși nu-l mai pot admite.

Catolicismul este el în sine însuși vrășmaș al libertății și al filosofiei? Aceasta e tot una cu a zice, că

Evanghelia este contrară atât uneia cât și alteia, deoarece catolicismul nu-i decât *creștinismul complet*. Dacă l-ar înțelege așa, lumea nu s'ar ridica împotriva-i cu atâta imprudență și nedreptate; dar scriitorii noștri violenți posează așa de adeseori drept adevărați *catolici*, ei se fălesc cu atâta aplomb cu ortodoxia lor, încât lumea a ajuns așa de departe, încât confundă teoriile lor cu catolicismul însuși.

Dacă oameni inteligenți s'au înșelat în aceasta pricină, nu se poate nimeni mira, că popoarele au căzut în aceeași greșală, că ele au făcut acelaș amestec; așa să se înțeleagă faptul, că noi prejudiții s'au grămădit împotriva Bisericii, și că neștiința și violența unor paladini ai ortodoxiei au produs nenumărați inimi pentru creștinism.

Aceste rezultate, pe care toți oamenii religioși le deplâng, trebuie să facă pe toți adevărații creștini să înțeleagă, că, în loc să se desbine cu privire la cestiunile secundare și să lupte pentru niște sisteme, sunt datori, înainte de toate, să se uniască întru apărarea marilor adevăruri creștine și a revelațiunii.¹

După René-Fraçois Guettée

Ilie Beleană.

¹ Acest articol a fost scris de celebrul teolog Guettée până ce încă nu trecuse formal la biserica ortodoxă. El combate, deci, stări din sânul bisericii papiste, dar principiile în numele cărora face aceste critici sunt interesante și de folos a le cunoaște. Sub «catolicism» Guettée înțelegea deja atunci altceva decât biserica papistă și creștinismul reprezentat prin ea.

— Să ne rugăm!¹

Tatăl nostru carele ești în ceriuri....

Mat. Cap. 6. v. 9.

Iubiți Creștini!

Cunoașteți oare ceva mai sfânt și mai înălțător, pentru acei cari vreau să se numească creștini adevărați, decât «*Tatăl nostru*»? Răspunsul ce-l citesc din ochii tuturoră este așa de limpede, încât nu simt trebuința de a-l mai repeta. Pare că văd încă urmele lui neșterse în tot locul, în cuprinsul acesta larg de biserică, în mireasma dulce de tămâie ce-a rămas pretutindenea, asemenea unei amintiri binefăcătoare. Tatăl nostru, e rugăciunea armonioasă ruptă de pe buzele lui Isus, în clipa când s'au furișat în preajma lui apostolii, cu inimile învăpăiate de credință, și l-au agrăit în chipul următor: «Doamne, învață-ne să ne rugăm, căci și Ioan-a învățat pe ucenicii săi».... Tatăl nostru, e rugăciunea celor mai tainice cugete ale sufletului omenesc; e rugăciune de căpetenie ce ni s'a spus în întregul curs al vieții noastre, pe care creștinătatea n'a pregetat să o rostească cu încredere, dela întemeierea ei și până în vremurile de azi; e rugăciunea clopotelor de liturgie și cădelnița de prohod, îndoliată, pe marginea groapei; e rugăciunea împreună cu care ne-am născut, am dat piept cu vijeliile vieții și sub binecuvântarea căreia am privit răsărind pe creștetul capului nostru pletele cărunte; cu un cuvânt e rugăciunea cu care am legat în totdeauna fuiorul rupt al zbuciumărilor tulburi de azi, cu credința nestrămutată a unui trecut plin de o adâncă evlavie.

Prin urmare putem înțelege ușor din toate acestea, că avem destule cauze să zăbovim câteva clipe, stăruiind asupra înțelesului ei, pentru de a putea-o trece prin sita cugetării noastre. Eu sunt încredințat pe deplin că de s'ar întâmplă printr'o nenorocire oarecare, să uităm fără de veste, ca loviți de un trăsnet toate rugăciunile,

¹ Din volumul de predici ce va apărea.

și sufletul nostru s'ar preface într'o stană de piatră, socotesc totuși, a fi cu neputință, să se găsească un singur om, care la auzul ei să nu-și plece fără de voe capul, să nu-și împreune mâinile și să nu rostească încet, pe șoptite, fără să vrea, fără să știe, cuvintele ei pline de farmec. Pilda cea mai strălucită ce ne-o poate da cineva în privința aceasta, este întâmplarea, pe care am cetit-o într'o gazetă în cursul celor dintâiu zile ale războiului european, când armatele biruitoare ale Germanilor se apropiau ca un puvoi, de inima Franței, de Paris.

Își poate închipui orișicine cu ușurință, spaima cumplită ce cuprinsese în clipele acelea marele oraș al necredinței și al bârfitorilor de Dumnezeu. Cu fiecare ceas care trecea, primejdia se apropia mereu, și deodată bubuiturile tunului se auziră prevestitoare de rău, din zarea îndepărtată. Ca la un semn dat de o mână nevăzută, bisericile goale de odinioară se umplură de lume, de oameni înspăimântați, pe fețele cărora se putea ceti desnădejde și groază, de copii și femei, cari nu știau ce vreau și nu erau în stare să priceapă ce se petrece în jurul lor. Oare ce dorea mulțimea aceasta? Ea simțea că are lipsă de ceva; că trebuie să îndeplinească un lucru, de care nu-și da bine seama; să rostească un cuvânt prin care să-și poată ușura neliniștea înfiorătoare din suflet. Dar rugăciunea care ar fi putut să le mulcomească groaza, zburase de mult de pe buzele lor, și mintea lor uitase că peste marele nenorociri ale lumii, tronează deasupra un tată atotstăpânitor și puternic. Ei nu știau să se roage și steteau cu ochii cășcați și nedumeriți, cerând parecă într'un glas ajutorul altarului. Preoții împrăștiau atunci bucăți mari de hârtii în mulțime, pe cari erau tipărite cuvinte de îndemn și încurajare. Fiecare își aruncă cu lăcomie ochii asupra celor scrise și ca la un semn, căzură cu toții în genunchi, și începură să se roage. Din murmurul acela de glasuri care creșteă, la început nelămurit, apoi tot mai limpede, se desprinseră dintr'odată, ca într'o fulgerare de lumină, următoarele cuvinte: Tatăl nostru carele ești în ceriuri!

Și ca prin minune, teama începu să dispară, și o încredere nețărmită să întipări parecă deodată, în marea aceea de capete omenești!

«Tatăl nostru carele ești în ceriuri!»! Câtă iubire de oameni și cât belșug de cinste pentru noi, cuprind cuvintele acestea. Dumnezeu este Tatăl nostru, iar noi suntem fiii lui. În adevăr dacă vom cumpăni nimicnicia firei noastre, și înrudirea ei de-aproape cu pământul, cu pulberea și cu cenușa; dacă ne vom aduce aminte că din pământ suntem cu toții, și iarăș în pământ ne vom întoarce, este cu neputință să nu ne mirăm de nesfârșita bunătate a lui Dumnezeu față de noi, când El ne îngăduie să-l numim: Tată! Căci acesta e cuvântul dulce pe care-l rostesc mai întâiu buzele nevinovate ale copilului: Tată! Tată! Acesta-i cuvântul cel mai prețios, din întreaga comoară, pe care Isus a lăsat-o de zestre bisericii sale. Cu repetarea acestui cuvânt s'a săvârșit acea minunată schimbare în vieța Fiului ră-tăcit, ce-a strigat din mâhnirea inimii lui: «Tată greșit-am înaintea Dumnezeului meu». Acesta-i cuvântul pe care nu-l poate ocoli nici cea mai puternică mărturisire de credință creștinească, — și împreună cu acest cuvânt își încredințează creștinul, murind, sufletul său în mâ-nile ziditorului..

În biserica din Ierusalim se ridică odinioară o stâncă puternică de granit, care slujea de prestol, și de unde se aducea jertfă lui Dumnezeu. Altarul acesta se mai păstrează încă și azi. El este încunjurat însă de toată strălucirea unei biserici turcești, numită «Moschea lui Omar», și este unul din cele mai sfinte locuri de închinare ale Mohamedanilor. Cu mult mai înainte de ce și-au zidit Evreii templul lor la Ierusalim, stetea stânca aceea înfiptă acolo, pe vârful Sionului, ca un puternic semn de mărturie. Ea avea menirea să arete poporului, din neam în neam, locul unde Avram eră să-și aducă lui Dumnezeu de jertfă pe fiul său. Prestolul acesta, după toate socotelile învățaților pare a fi unul din locurile cele mai străvechi de jertfă și de rugăciune, pe

cari le-a înălțat odinioară omenirea. Trebuie să vă spun însă, că în mijlocul acelor mii de ani și milioane de jertfe și de rugăciuni, nu s'a găsit un singur om care să-l fi numit pe Dumnezeu odată cel puțin: «Tată»! Ce se întâmplă însă astăzi? «Cel pământesc pe cel din ceriuri, cel muritor pe cel nemuritor, celce încă ieri eră abia pulbere, cutează să-l numească Tată, pe acela care este Dumnezeu din vecinicie», zice sfântul Ioan Gură de Aur. Este adevărat că vom întâlni în cărțile Testamentului Vechiu locuri, în cari Dumnezeu este agrăit cu fermecătorul nume de Tată. Dară în locurile acelea el e numit astfel numai cu privire la însușirea lui de făcător al lumii. Așa spre pildă zice Moisi: «El este tatăl tău și domnul tău, care te-a făcut și te-a zidit». Iar prorocul David își înalță uneori glasul așa de pătrunzător, încât graiu omenesc este cu neputință să întrecă rugăciunea lui ferbinte. Cu toate acestea, din strunele harfei lui, lipsește ceva. Lipsește cuvântul Tată, prin rostirea căruia rugăciunea se sfințește, primește căldură, și pecetea nevinovăției copilărești, pe care nici un alt nume nu este în stare să-l împrumute. A trebuit să vină Isus, ca să dea pildă neprețuită de rugăciune ucenicilor săi și să înfăptuiască legătura de tată și fiu între Dumnezeu și omenirea pierdută! Ori și cât s'au silit învățații tuturor vremurilor să afle cine este Dumnezeu, această taină a tainelor — ei n'au fost în stare, căci Dumnezeu este mai mult decât un singur nume! Ori cât s'au silit cercetătorii firii și ai legilor ei, să-i afle urmele pe bolta cerească și în măruntaele pământului, — pe el însă nu-l aflară, deoarece Dumnezeu este mai presus decât mareața alcătuire a lumii. Această taină, acest adevăr de care are nevoie inima omenească, după care strigă și însetoșează ziua și noaptea omenirea, ni l-a descoperit Isus. Fără de nici o învățătură mai înaltă, el ne ia cu bunăvoință de mână, ne scoate la lumină și tâlcuind adâncul înțelepciunii dumnezeiești, așa precum numai el putea să o facă, ne îndeamnă să ne apropiem de stăpânul ceriului și cu bucurie să-i zicem: «Tatăl nostru carele ești în ceriuri».

Cugetul că mi s'a dat voe mie, — picăturii de apă în marea nețărmită a lumii, — să chem numele lui Dumnezeu și să mă rog aceluia în fața căruia stelele se spuzesc, și soarele se întunecă ca un bulgăre de pământ, mă ridică nespus de mult deasupra tuturor făpturilor. Dar îngăduirea ce mi-o dă Isus, să-l numesc pe acest vecinic și nemăsurat Dumnezeu «Tată și Părinte;» faptul că-mi dă voe să glăsuesc cătră el întocmai cum vorbește un copil nevinovat cătră tatăl său; întocmai ca și când necuprinsul și preabunul Dumnezeu n'ar fi mai ascuns ochiilor inimei mele, decât dragostea care leagă pe un fiu de părintele său, și ca și când nevăzutul stăpânitor s'ar afla așa de limpede în fața mea, ca și tatăl cătră care copii își ridică mâinile strigând: Tată! Tată!; ca și când nemăsuratul ocrotitor al universului ar fi numai pentru mine și eu pentru el, — gândul acesta îmi silește inima să bată mai repede, îmi încinge sufletul ca o văpae, și-mi smulge fără să vreau de pe buzele mele cuvintele apostolului Pavel: «O adâncul înțelepciunii lui Dumnezeu cât de necuprinse sunt cărările tale și cât de neștiute sunt sfaturile tale».

Când îl numim pe Dumnezeu «Tată» o facem cu încrederea deplină, că el voește să ne asculte și să ne dea ajutorul său. Cuvintele «Carele ești în ceriuri» ne pune totodată în vedere și siguranța ajutorului său. În faptul acesta găesc că se ascunde întreaga putere nețărmită a rugăciunii, și farmecul ei. Cu nenumărate pilde am putea proba cugetarea aceasta. O mamă dorește să vadă pe unicul ei copil fericit și în bunăstare: ea își împreună mâinile și se roagă. O sărmană văduvă voește să dea copiilor ei flămânzi pâinea cea de toate zilele și neavând unde s'o găsească: ea cade în genunchi și se roagă. Un bolnav bângând de seamă că i-se apropie sfârșitul și aflându-se fără de veste pe pragul vecinicii, el sărută crucea ce i-o întinde preotul, și apoi se roagă. Un ostaș care pleacă pe câmpul de luptă își ia rămas bun dela copii și soție, și întocmindu-și toate, înainte de a trece pragul casei sale părințești, el cade în genuuchi și se roagă. Viețuind, lucrând sau

murind, creștinul adevărat se roagă neîncetat cu sufletul plin de bucuria norocului, ca și cu pleoapele grele de lacrimi... Ear dacă fiecă tată ascultă și împlinește rugăminta fiului său, cu cât mai mult va împlini Dumnezeu. Tatăl nostru cel care nu este departe de fieștecare: cererile, nădejdea și gândurile noastre?

«Un vapor care se întorcea din America și se apropia de port, fù ajuns pe neașteptate de o vijelie îngrozitoare și se găuri lovindu-se pe neașteptate de o stâncă. Apa prinse deodată să năvălească în inima lui. Marinarii alergară la pompe, toate mâinile lucrau din răsuputeri, și deși se luară cele mai largi măsuri, pentru mântuirea vaporului, totuși cu fiecă clipă, apa creștea și-i umplea cuprinsul. Căpitanul adună pe toți oamenii în jurul său, și aducându-le la cunoștință că nădejdea scăpării e pierdută, îi pregăti cu vorbe de îmbărbătare pentru îngrozitorul sfârșit. Cărmaciul vaporului, un om de o înfățișare energică și sălbătăcită, cunoscut pentru sângele lui rece, la auzul cuvintelor căpitanului deveni deodată serios și începù să se miște neliniștit în sus și în jos, alergând de pe punte la cărmă, de pe bord în cabine, și scoțând neîncetat ceasul de buzunar cu mâna tremurătoare, întocmai ca și când l-ar fi privit de-aproape fiecă minută, și fiecă clipă.

Căpitanul întâlnindu-se odată față în față cu el, îl opri din mers, și îi zise: «Suntem pierduți. Peste câteva clipe corabia noastră va fi înghițită de valuri. Este cu neputință să ne mai împotrivism vijeliei».

Cărmaciul ascultă cuvintele căpitanului, nepăsător, întocmai ca și când cele spuse de stăpânul său nu i-ar fi mișcat nici o singură strună a inimii lui. După aceea își scoase ciasul din buzunar și își aținti privirea asupra celor două arătătoare. Făcând la urmă o mișcare, întocmai ca și când ar fi vrut să arunce o greutate de pe pieptul său de oțel, răspunse cu toată puterea glasului său tunător:

«Suntem mântuiți căpitane! Este cu neputință ca să pierim!»

Fiind întrebat despre cauza acestei nebiruite încrederi, care izvorează din cuvintele lui, cârmaciul răspunse cu în-sufletire :

«Căpitane! tocmai în clipa aceasta, tatăl meu obiș-nuește să-și facă acasă rugăciunea sa. Eu sunt sigur că dânsul să roagă acum pentru mine. Este cu neputință ca vaporul nostru să se cufunde în clipa, când bătrânul meu părinte înalță rugăciuni fierbinți către Dumnezeu».

Călătorii și marinarii auzind aceste cuvinte de îm-bărbătare au prins curaj, și îndoindu-și puterile, le-a reușit să țină corabia deasupra apei, până ce au putut să intre mântuiți în port» ...

Întâmplarea aceasta ne dă o frumoasă pildă despre puterea măreață a rugăciunii. Oare în zilele acestea grele, în cari viețuim, n'avem mai multă nevoie de rugăciune și credință? Iar dacă știm aceasta pentru ce nu ascundem în rugăciunile noastre mai multă credință? Pentru ce nu facem cât mai des întrebuintă de acest drept, pe care îl au numai oamenii și îngerii din cer? Pentru ce am uitat rugăciunea și pentru ce o facem de atâtea ori fără de nici un avânt al inimei și al cugetării? «Doamne învață-ne să ne rugăm», au zis odinioară ucenicii către Mântuitorul. Iar Isus le-a răspuns: «Tatăl nostru carele ești în ceruri», și i-a învățat să se roage. Să învățăm deci și noi împreună cu ei a lăpădă pentru un moment grija cea lumească! Să învățăm a ne ridică sus, peste sgomotul lumii, pentru a îngenunchia înaintea tronului lui D-zeu! Să învățăm a întrebuintă rugăciunea nu numai ca ceva, la care au dreptul copiii, ci ca o datorință sfântă de copii ai Tatălui ceresc. Deschideți deci larg porțile sufletului în fața evlaviei cuvintelor de rugăciune, și sfăr-mați gândurile tulburătoare, ce vă leagă de pământ, cu lanțurile fricei și nepăsărei! Incredeti-vă înțelepciunii cerești, a cărei maiestate este așezată sus peste mintea noastră! Incredeti-vă bunătății cerești, care în tot locul e așa de apoape de fiecare, întocmai precum bolta albastră își întinde vestmântul pretutindenea, atât peste culmea mișcătoare a pădurilor, cât și peste largul cuprins al oceanelor! Incredeti-vă iubirii părințești, care ne dă totul,

și varsă în inimile noastre întregul ei belșug de daruri! Să ne rugăm deci și să priveghem așteptând cu încredere ziua vremii venirii Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos!

«Odinioară, pe când orașul Athena din Grecia era încunjurat de dușmani, conducătorul Grecilor, Alcibiades, temându-se ca nu cumva sentinelele de pază, pe cari le lăsase să vegheze, să adoarmă, el le porunci să fie cu luare aminte la lumina, ce le-o va arăta dintr'o fereastră a cetății. Amenințându-i cu grea pedeapsă pe aceia cari nu se vor supune, le spuse că îndată ce vor vedeà lumina, să aprindă și ei lumini! Astfel posturile de veghe, așteptară fără de-a adormi toată noaptea, ca să vadă lumina conducătorului lor, — și în felul acesta mântuiră orașul de primejdia de a fi cucerit de vrăjmași.

Din povestirea acesta putem să scoatem și noi unele învățături. Precum Grecii se aflau încunjurați și amenințați de dușmanii lor, tot asemenea suntem și noi împrejmuiți de o ceată puternică de vrăjmași. Dușmanii noștri însă sunt cu mult mai tari, mai vicleni și mai primejdioși decât aceia, ce se puteau vedeà. Puterea întunerecului ne întinde de pretutindenea curse, iar cel mai grozav dușman pe care-l purtăm cu noi este necredința. Ce arme putem deci întrebuința împotriva lui? Care este porunca ce ni-a dat-o marele nostru comandant: Isus Hristos? «Privegheați și vă rugați». Noi știm că se află în joc tot ce avem mai scump! Acum trebuie să ne hotărîm, dacă vrem să câștigăm libertatea sufletului și mântuirea, sau dacă vrem să o pierdem! Ce doriți să alegeți? Răspunsul fieștecăruia îl cunosc dinainte: mântuirea! Deci fiți treji și aprindeți candela credinții și a iubirii, — până în ziua când va veni Domnul și va birui pe toți vrăjmașii lor. Și tocmai deoarece nu știm și nu putem cunoaște sosirea ei, trebuie să îndoim paza și să mărim îngrijirea noastră. De aceea, Doamne, învață-ne neîncetat să ne rugăm și să priveghem, până când vom birui pe toți dușmanii noștri. Amin.

Dr. I. Broșu.

Cuvântare pentru timp de războiu.¹

Iubiți Creștinii!

Războiul înfricoșat și fără păreche în istoria lumii nu se mai sfârșește. În loc de a se potoli, el a luat întinderi tot mai mari și stă gata să se lățească și mai mult. Astăzi aproape întreagă Europa e în foc, dela răsărit și până la apus, dela meazăzi până la meazănoapte.

Popoarele cele culte și civilizate și-au pus în gând să se răpună și zdrobească unele pe altele. De un an și opt luni stau față în față cei mai voinici bărbați ai lor, înarmați cu puști cu repetiție, cu mașini de pușcat și tunuri cu gloanțe uriașe, cu cari schilăvesc șiucid zeci și sute de mii, ba chiar milioane de oameni, zdrobesc și pustiesc câmpuri, sate, orașe și țări întregi, lăsând pretutindenea numai pustietate și o mulțime nenumerată de schilozi, de văduve îndurerate și de copii orfani în cea mai neagră mizerie, în jale și durere.

I.

Dar focul războiului care s'a deslănțuit asupra noastră nu e întâmplător și fără voia lui Dumnezeu.

Dacă ispitim scripturile vom afla, că el este desfășurarea mai strașnică a luptei, ce dela întemeierea lumii s'a dat între bine și rău, între virtute și păcat. De câteori oamenii s'au depărtat de cătră Dumnezeu și poruncile Lui, totdeauna i-au ajuns felurite nenorociri și catastrofe, pe cari Dumnezeu le-a trimis deadreptul, ori le-a îngăduit asupra oamenilor, nu numai asupra celor răi și păcătoși, ci adeseori și asupra celor buni și drepti.

¹ La compunerea ei am uzat de următoarele :

1. *Cuvântare despre războiu*, de arhim. Vasile Mangra apărută în Nr. 3 al «Telegrafului Român» din 1915.

2. *Pastorală episcopului Dr. Miron Cristea*, despre potopul din Banat, apărută în Nr. 64 al «Telegrafului Român» din 1910.

3. *Pastorală de Crăciun a aceluiaș*, apărută în Nr. 1 al «Telegrafului Român» din 1915.

4. *Pastorală de Crăciun tot de același*, apărută în Nr. 1 al «Telegrafului Român» din 1916. Indesebi însă broșura :

5. «*Indrăzniți, eu am biruit lumea*», prelucrată după I. Kessler de Dr. N. Bălan și I. Moșoiu. Sibiu 1915.

Astfel pe vremea lui Noe, văzând Dumnezeu că se înmulțesc răutățile oamenilor pe pământ, a trimis potopul, ca potopind neamul omenesc, deodată cu el să curme și nimească fărădelegile lui.

Dupăce din următorii lui Noe — care singur scăpase de potop cu familia sa — se înmulți din nou neamul omenesc și în măsură încă și mai mare se înmulțiră răutățile lui, Dumnezeu trimise nouă pedepse asupra oamenilor. Aruncă foc din ceriu și pustiește cetățile Sodoma și Gomora cu toți locuitorii lor, afară de Lot. A bătut Egiptul cu mai multe plăgi grozave, ucigând prin ingerul Său pe toți cei întâi născuți ai Egiptului dela fiul regelui până la fiul servitorului. Pe Faraon, care schingiua pe Israilteni, l-a înecat cu întreagă oștirea sa în Marea roșie.

Și totasemenea a fost pedepsită omenimea și altedați pentru răutățile și fărădelegile ei.

*

Reamintindu-ne aceste plăgi din îndepărtata vechime, ajungem la convingerea, că așa se întâmplă și azi, iubiți creștini.

Cumpănind întâmplarea acestui nefericit războiu cu toate năcazurile și urmările lui grozave, ne răsare în minte gândul, că și deastădată Părintele nostru cel ceresc trebuie că pentru păcatele și greșalele noastre ne-a certat și pedepsit atât de greu.

Căci scrutând mai de aproape vieața și faptele creștinilor din zilele noastre trebuie să recunoaștem că mulți, ba foarte mulți s'au întors de-cătră Dumnezeu și Biserica Lui, i-au uitat poruncile și bunele îndemnuri și s'au dedat la fapte rele și potrivnice învățăturilor creștine. Mulți creștini au scos din sufletul lor iubirea creștinească, care îi îndemnă să se ajutoreze împrumutat și, în loc să se iubească ca frații, se îndușmăneau unii pe alții și căutau numai să-și strice unii altora.

Gândiți-vă câte păcate se îngrămădiseră și numai între oamenii din satele noastre. Cum unii își risipeau averea și câștigul lor, își stricau sănătatea petrecând în beții și în petreceri, cum unii cuprinși de mânie și răsbunare purtau procese pierzându-și timpul și averea pe la judecăți, cum se răspândise luxul, adecă podoabele în haine și îmbrăcămlnte mai ales între femei și fete, cum mulți părinți nu se străduiau să-și crească

copii în frica lui Dumnezeu, cum copii rău crescuți nu mai ascultau de părinți, nu cinsteau pe cei bătrâni și încă de mici se dedau la fapte rele; cum a intrat pizma și s'au răspândit clevetirile între oameni; cum nu se sfiau să facă jurăminte strâmbe și ucigătoare de suflet, cum nu se rușinau dela fapte de desfrânare trupească, cum unii trăiau în nelegiuiri nesocotind bunele orândueli a legii și credinței noastre creștinești, cum suduiau unii până și pe bunul Dumnezeu și toate cele sfinte, cum alții erau cuprinși de multe alte păcate și patimi.

Iar mai presus de toate cum toți oamenii erau stăpâniți într'o măsură mai mare ori mai mică nu de duhul iubirei, al iertării și al păcei dintre olaltă, ci de mânie și ură, de simțămintele pisme și dușmăniei și de pornirea celei mai sălbatice poftă de răzbunare.

Omenimea întreagă ajunsese acolo încât se putea zice cu dreptul Iov, că: «Dumnezeu tună cu tunetul Său grozav și oamenii totuși nu-L cunosc»

Deci cum să nu ne ajungă mânia și bătaia lui Dumnezeu? Ba pentru cei răi i-au ajuns și pe cei buni!

A trebuit să vină bubuitul tunurilor ca să trezească pe oameni din amorțeala păcatelor în care petreceau. A trebuit să ne certe Dumnezeu aspru, ca să ne întoarcem la Dânsul.

II.

Iubiți Creștini! Intre milioanele de pe câmpurile de luptă sunt sute și mii de frați de ai noștri, cari stau în ploaia de gloanțe și în bătaia tunurilor, iar în noi cei de acasă tremură inima pentru vieța lor și pentru nesiguranța zilei de mâine, căci aproape nu este casă, din care să nu fie dus în tabără tata ori feciorul, ori vre-o rudenie mai apropiată ori mai îndepărtată.

Câte inimi îngrijorate suspină, căci despre cei iubiți ai lor, duși pe câmpul de luptă, de săptămâni, ba de luni întregi n'au primit nici o știre. Câte șiroaie de lacrimi s'au vărsat pentru cei bolnavi și pentru cei răniți de prin spitale, dar încă pentru cei căzuți pe câmpul de luptă, cari nu se vor mai întoarce acasă.

Câți oameni și câte familii sunt astăzi, cărora le lipsește pâinea cea de toate zilele, cari n'au cu ce se îmbracă și n'au adăpost, unde să-și plece capul.

Care este omul care în aceste zile grele, în acest timp rău să nu simțească durere văzând zeci și sute de mii de ostași răniți și schilavi și tot atâția uciși de arme și de boli grele; văzând părinți suspinând după fiii lor, văzând văduve îndurerate și orfani lipsiți de ocrotirea tatălui lor, iar unde din întâmplare nu-i mamă, cum unii au ajuns copiii ai nimănui; văzând câmpurile nimicite, sate și orașe pustiite și alte multe rane dure-roase și urmări rele ale războiului? Ți se sfășie inima de durere văzând mulțimea sarcinelor pline de suferințe, ce apasă azi vieața oamenilor.

Unde este acum creștinul, carele văzând certarea lui Dumnezeu să nu simțească durere pentru lipsele, mizeriile și suferințele de tot felul, câte le-a adus războiul asupra capului nostru și asupra iubiților noștri, și care să nu se gândească și să nu zică în inima sa astfel: «Și eu cu păcatele mele am mărit răul din lume și am făcut să vină asupra capetelor noastre aceasta judecată, dar Doamne nu ne părăsi, căci de aici înainte am să-mi schimb vieața și să mi-o îndrept după voia Ta cea sfântă».

III.

Fără îndoială războiul este un mare rău, dar e un rău, care nu se poate înlătura pe câtă vreme rămâne păcatul în inimile oamenilor, deci trebuie să-l suportăm cu răbdare, cum dreptul Iov a suportat toate nenorocirile cari au venit asupra lui, fără să-și peardă credința în Dumnezeu. Iar ca să biruim poverile și năcazurile ce cad asupra noastră, să învingem grijile și amarul ce ne apasă inimele noastre, ni se cere și nouă o neclătită credință, răbdare și tărie de suflet, ne trebuie deplină încredere și nestrămutată nădejde în bunul Dumnezeu.

În vremuri ca cele de azi nici unul dintre noi să nu fie mic la suflet și slab de înger, ci fiecare să aibă o neclătită nădejde în Dumnezeu, zicând împreună cu psalmistul: «Bine este a nădăjdui spre Domnul» și «Domnul este lumina mea și Mântuitorul meu, de cine mă voiu teme, Domnul este scutitorul vieții mele de cine mă voiu înfricoșă».

Să credem cu toții, că ochii Domnului sunt peste tot pământul, că mâna lui Dumnezeu cârmuește totul, că inima lui

Dumnezeu chivernisește toate spre binele oamenilor. Că fără voia Lui nimic în lume nu se întâmplă, că nici o pușcătură nu se sloboade fără cunoștința și încuviințarea lui Dumnezeu, chiar nici crinii câmpului și paserile cerului nu cad pe pământ fără știrea Tatălui ceresc, cu atât mai mult se îngrijește el de om, că fără voia Lui nici un fir de păr din capul său nu cade Dumnezeu îndreaptă pașii omului, îl sărăcește și-l îmbogățește, îl smerește și-l înalță.

*

În cursul acestui războiu s'a întâmplat, iubiți creștini, că -a sosit la o femeie vestea, că i-a căzut bărbatul în luptă. În i desperarea ei s'a sinucis, iar la o lună sosește acasă bărbatul crezut mort, teafăr și sănătos, dar și-a găsit casa pustie. — Vedeți unde te poate duce lipsa de încredere și răbdare!

Deci nici pe o clipă nu vă perdeți nădejdea de mai bine. Lăpădați-vă toată neîncrederea și îngrijorarea, căci cu ele păcătuiți numai împotriva lui Dumnezeu. Alungați din inima voastră toată grija și descurajarea și vă întăriți sufletul vostru cu nădejdea și încrederea în Dumnezeu.

IV.

În aceste zile grele, în mijlocul multelor griji și năcazuri, nimic nu este de mai mare folos pentru suflet și mai plăcut lui Dumnezeu, decât rugăciunea. Să îndreptăm deci rugăciuni fierbinți din adâncul sufletului nostru cuprins de pocăință către Părintele cel ceresc, ca, deși lucruri vrednice de pedepsire am făcut și dreapta Lui judecată ne-a ajuns, totuși în nemărginita Lui bunătate să ne ierte și să-și întoarcă mânia Sa cea cu dreptate venită asupra noastră și iarăși să ne arete ziua milostivirii Sale și să ne trimită pe pământ liniștea și pacea mult dorită și bunăvoirea și înțelegerea între oameni.

Să plecăm ghenunchii nostri la închinare, să ridicăm și împreună mâinile noastre spre rugăciune, zicând: Doamne Dumnezeul nostru nu-Ți întoarce fața Ta dela noi în aceste vremuri grele, ci cu darul Tău cel sfânt ne întărește credința, sporește-ne nădejdea, umple-ne inimele cu simțământul încrederii și al iubirii față de Tine și față de legea Ta, ca să ne slobozim din robia patimilor noastre, să ne curățim sufletele de tot ce

este rău într'ânsele. Nu ne lăpădă până în sfârșit pe noi ceice ți-am greșit Ție mult și nu depărtă mila și îndurările Tale dela noi, ci ca cela ce ești adâncul îndurărilor și noianul milostivirii, primește rugăciunile noastre și ne mântuește pe noi de mânia și nevoia ce ne-a cuprins, ca celace ești Insu-ți lesne iertător și mult milostiv.

Astfel să ne rugăm iubiți creștini cu toții și unii și alții, căci astfel de rugăciuni vor fi însoțite de binecuvântarea lui Dumnezeu și din ele se va revărsa dar și putere în inimile noastre.

Voi părinți, tu tată și mamă, rugați-vă pentru fiul vostru, tu soție roagă-te pentru soțul tău, voi copilași rugați-vă pentru tatăl vostru, voi surori rugați-vă pentru frații vostri, rugați-vă și pentru verii, cumnații, nepoții, rudeniile voastre, precum și pentru prietenii, vecinii și cunoscuții voștri și pentru toți cei duși în războiu, ca atotputernicul Dumnezeu să le ușureze greutatețile și năcazurile fără de număr, să-i ferească de gloanțele dușmane, să-i ocrotească și păzească sănătoși, iar întrucât au fost răniți, ca Dumnezeu să le aline durerile, să le vindece ranele, să le redea scumpa sănătate, ca neschilăviți să se poată reîntoarce în mijlocul nostru, cari cu toată căldura iubirei și a inimei noastre îi dorim și îi așteptăm. Iar pentru cei răposați în războiu, cari nu se vor mai întoarce la vetrele lor, să vă rugați ca jertfele tuturor să le primească Părintele cel ceresc, să așeze sufletele lor în loc de odihnă și cu dreptii să-i numere.

Rugați-vă zi de zi pentru iubiții vostri, puneți vieța lor în mâinile lui Dumnezeu și sufletele lor în inima Lui. Căci și ostașii duși în bătaie, în tranșee și pe câmpurile de luptă, precum și cei din spitale se roagă în fiecare zi și înainte de începerea fiecărei lupte pentru ei înșiși și pentru cei iubiți ai lor rămași acasă. Gândurile lor le trimit de atâteaori la noi, chiar și în clipele din urmă, când sângele curge șiroiu din rana lor deschisă și sărmanii creștini își încheie zilele pe pământ străin, ei se roagă pentru cei scumpi ai lor de-acasă, pe cari îi încredințează purtării de grije a lui Dumnezeu.

Deci încă odată zic cu toții să ne plecăm ghenunchii spre închinare, căci celce nici în zile atât de grele și pline de încercare ca cele de acum nu-și împreună mâinile la rugăciune,

acela nu știe că trăește. nici pe ce vremuri trăește. Acela care astăzi nu se roagă cu mai multă pătrundere și evlavie ca altădată, acela păcătuiește împotriva sufletului său și împotriva lui Dumnezeu. După ce aproape nu este familie, din care să nu fie dus cineva în războiu, toată casa să facă rugăciuni pentru ei și pentru sănătoasa lor reîntoarcere, până și copiii nevinovați să se roage, căci sufletul lor fiind nevinovat, rugăciunea lor va afla mai multă ascultare la Dumnezeu.

V.

Iar ca rugăciunile noastre să fie bine primite și să ne aducă într'adevăr folos, ca ele să străbată ceriul și pământul și să ajungă la inima lui Dumnezeu, trebuie să le facem cu suflete curate, lăpădând păcatele și patimile, cari ne-au ținut în robie până acum, și să ducem o viață curat creștinească împodobită cu adevăratele virtuți ale creștinului.

Ca să putem ajunge la aceasta, se recere ca mai întâiu să ne ispitim bine viața noastră, să vedem ce cuprinde ea, și dacă vom găsi în ea lucruri nefolositoare, pe acestea să le scoatem afară și să ne întocmim toate gândurile, toate simțămintele, toate vorbele și faptele noastre după voia lui Dumnezeu. Să lăpădăm toate greșelile și obiceiurile rele, să scoatem din inimile noastre toată răutatea, tot gândul necurat, toate sentimentele vrajbei, urei și a dorului de răzbunare și de nimicire a deaproapelui, iar în locul lor să facem să strălucească virtutea iubirii frățești și ajutorării împrumutate, să predispunem inimile noastre pentru milă, iertare și iubire și pentru toate virtuțile duhului creștinesc, să facem ca între noi să stăpânească liniștea și iubirea deaproapelui și pacea.

Dumnezeu a zidit doar pe om după chipul său și l-a lăsat să ajungă la o tot mai mare asemănare cu Făcătorul său. Ne-a lăsat să ajungem oameni deplini, cari iubesc binele și urăsc răul, oameni tari în credință, oameni, cari își îndeplinesc datorințele și își păstrează sufletul curat, creștini adevărați, legați cu inima de Hristos, în viața cărora se oglindește mărirea lui Dumnezeu.

Iată scopul adevărat, iată chemarea creștinească și rostul drept al vieții noastre!

Să facem deci dreaptă întrebuințare de toate darurile, ce ni le-a dat Dumnezeu, să împlinim voia Lui, să ne umplem sufletul cu puterea Lui și să ne pătrundem de duhul Lui.

*

Dela începutul războiului și până astăzi s'a observat și constatat pretutindenea între creștini, iubiților, că războiul acesta cu multele lui suferințe într'o măsură oarecare a făcut pe toți mai buni, mai milostivi și mai creștini; oamenii simțesc durere unii pentru alții și sunt gata de a întinde mână de ajutor celorce trăiesc în suferințe și în lipsuri și cu mult mai ușor își iartă unul altuia păcatele. Toate acestea ce dovedesc? Dovedesc aceea, că biata inimă omenească nu e făcută pentru pizmă și răutate, ci e făcută pentru dragoste și bunătate.

Dar am și o rugare cătră voi toți: Să nu fie trecătoare această îmbunătățire, această nobilitare a inimei voastre. Să grijiți ca aceste semne de dragoste frățească să nu fie numai ca niște scânteii, pe cari numai ciocanul războiului le-a făcut să sară din peatra unor inimi învârtoșate ale creștinilor, iar după ce va fi trecut războiul să se întoarcă fiecare la obiceiurile rele de mai înainte.

Să făgăduiți cu toții, că nu de azi pe mâne, ci cu statornicie veți scoate din inima voastră toată răutatea, pizma, ura, ca să poată cuprinde loc larg în ea cea mai curată iubire față de aproapele și față de cei în năcazuri și strâmtorări, ca astfel să putem împlini în aceste zile amare în măsură cât mai mare porunca ap. Pavel din ep. cătră Galateni: «Să facem cât mai mult bine la toți și mai vărtos la cei de o lege cu noi».

Multe năcazuri, în cari a aruncat războiul pe mulți, ne îmbie tuturor destule prilejiuri de a face bine deapropelui nostru. Câte ocazii de a face bine, dând unuia o haină, altuia o bucatură de pâne, altuia un ban și din toate câte nouă ne-a dăruit Dumnezeu! Ni se cer numai ochi deschiși, cari văd năcazurile și lipsurile, ni se cer urechi deschise, cari aud suspinurile și vaetele, se cer inimi simțitoare, cari pot fi cuprinse de milă. Iar văzând și auzind multele lipsuri și năcazuri ale oamenilor inimă de peatră să ai, o creștine, și totuși trebuie să te gândești, pe cari din acestea pot să le alin eu. Și milă adevărată

are numai acela, care simte durere pentru durerea altora și simțindu-se apăsător de sarcina altuia, e totdeauna gata de ajutor.

Fie-vă deci milă de toți cei săraci și năcăjiți, ajutați pe cei lipsiți și neputincioși, ștergeți câte o lacrimă din ochii celor care sufer, căci nu e nimic mai nobil și mai frumos pe lume, decât când cei puternici sar în ajutorul celor slabi. Înțeleptul Solomon zice: «Cine ajută și miluește pe cei săraci și lipsiți, acela dă împrumut lui Dumnezeu».

Sfătuți și îndrumați pe sărmănele văduve rămase fără cap și sfat la casă. Ocrotiți și luați sub scutul vostru bieții copii orfani, căci ei sunt avizați la învățătura și sprijinul altora.

*

Cu un cuvânt prin toate faptele noastre, prin întreaga viața noastră trebuie să dovedim, că suntem oameni credincioși, tari și neclățiți în credință și dragoste față de Dumnezeu și de aproapele nostru. Să arătăm că nu numai ne numim creștini, ci și suntem creștini, că suntem fiii Tatălui celui ceresc și urmași ai Domnului nostru Iisus Christos.

*

După aceste învățături creștinești, sfaturi și îndemnuri încheiu cuvântarea mea, rugând pe bunul și milostivul Dumnezeu, ca să pună capăt cât mai curând acestui nefericit războiu și să ne întoarcă acasă de pe câmpurile de luptă pe iubiții noștri ostași, în pace și sănătoși, Amin.

Ioan Handa
preot.

Pilde și asemănări.

† **Legea și evanghelia.** Câțiva oameni lucrau să spargă niște stânci. După ce au pus praful, au dat semnal tuturor de prin prejur ca să se depărteze de la acel loc primejdios, — apoi au aprins fitilul.

Spre marea lor spaimă au văzut, cum un copilăș, care se jucă în apropiere, alergă drept spre locul cu primejdia. Puternicii bărbați au început să strige cât îi luă gura: «înapoi! înapoi!» — dar copilășul alergă cu atât mai repede înainte. Lucrătorii strigau într'una «înapoi! înapoi!» — dar strigătul lor nu folosi nimic.

Mama copilului, făcută atentă prin acest strigăt asupra primejdiei, se lăsă deodată în genunchi, deschise brațele, făcând față zimbitoare și chemă pe copil «vino puiul mamei! vină tu la mama!» Copilașul deodată se opri, se întoarce și aleargă drept în brațele mamei sale, scăpând astfel de primejdie.

Ceeace n'a fost în stare să facă strigătul puternicilor lucrători, a făcut glasul blând și dulce al mamei. Strigătul bărbatilor a fost aspru ca porunca legii, care spune: «Să faci!» ori «Să nu faci aceasta!» Glasul mamei a fost ca chemarea plină de iubire a evangheliei: «Veniți! Veniți la Domnul Hristos!» (Spurgeon).

*

Cum poți ajunge fericit? În vremea veche trăia un împărat vestit, care avea bogății multe și se bucură de mare cinste înaintea lumii, dar cu toate acestea nu se simțea fericit. Auzind că în împărăția lui se găsește un om care cunoaște calea spre fericire, porni la drum ca să-l caute. După o pribegire oarecare împăratul găsi pe acel om tocmai locuind într-o colibă la piciorul unui munte stâncos. «Părinte» — zise împăratul, căci omul care stătea înaintea lui era un călugăr cărunt — «am venit să-mi descopăr taina aceasta: cum poate ajunge omul fericit?»

Bătrânul călugăr se ridică în picioare și-i făcând semn împăratului să-l urmeze. I-l conduse apoi pe un potec îngust și pieziș, până la baza unei stânci, care se ridică ca un perete drept în sus. Arătând spre vârful stâncii, zise: «Spune-mi, înălțate împărate, de ce și-a făcut vulturul acela cuibul tocmai acolo în vârful acestei stânci prăpăstioase?» — «Fără îndoială» — răspunse împăratul — «de aceea și l-a făcut acolo, ca să-l scape de orice primejdie».

«Ai ghicit» — îi zise călugărul, — «dar urmează și înălțata Ta pilda vulturului și-ți zidește casa sufletului atât de aproape de Dumnezeu, ca să nu poată fi primejduită și dărâmată de nici unul din relele lumii acesteia. Atunci se va sălășlui pacea și bucuria în casa sufletului Înălțatei Tale».

*

Ecoul. Un copil se jucă în apropierea unei păduri, care avea un puternic ecou. «Uă!» strigă copilul. «Uă!» a fost răspunsul. «Cine ești tu?» întrebă copilul. «Cine ești tu?» fu răspunsul.

Copilul crezù că vreun prietin de-al său s'a ascuns în pădure și acum îl îngână ca să-și bată joc de dânsul.

«Vino afară de acolo!» strigă copilul. «Afară de acolo!» fù răsunetul. Infuriat strigă iarăș copilul: «De nu taci, am să te bat!» — dar primi răspunsul: «am să te bat!»

Plin de mânie copilul alergă acasă și spuse mamei sale că în pădure e ascuns un copil care-l îngână și care l-a amenințat chiar cu bătaie. Dar înțeleapta sa mamă a înțeles numai decât, că nu e altceva decât ecoul pădurii, apoi zimbînd îi zise copilășului: du-te, dragul mamei, la locul unde ai fost adineaori și strigă odată: «Te iubesc!», apoi fii atent, ce răspuns vei primi.

Copilul aleargă repede și strigă din acelaș loc: «Te iubesc!» — «Te iubesc!» fù răspunsul ce l-l dădù pădurea.

Întâmplarea aceasta conține o învățătură frumoasă. Dacă stăm înaintea oglinzii și ne strâmbăm fața, imaginea din oglindă va redă strâmbăturile feții noastre. Dacă privim în oglindă cu fața prietenoasă, prietenoasă va fi și imaginea care ne privește din oglindă. Astfel și purtarea oamenilor cu cari trăim împreună adeseori este numai un răsunset al propriei noastre purtări față de dânșii.

*

Fie voia ta! La un celebru predicator s'a prezentat într'o zi un prieten al său și-i zise: «Poți tu predică mereu despre nădejdea și încrederea în Dumnezeu, căci pe mine tot mai puțin mă vei convinge. Mie toate-mi merg dea'ntoarsele: dorințele nu mi se împlinesc, nădejdale mi se risipesc și planurile mi se prăbușesc».

«Scumpe amice, *a ta* este vina» — îi zise predicatorul.

«Cum, a mea să fie vina?»

«Iată cùm! De ce te rogi tu în fiecare zi așa: «Fie voia *ta*» și nu te rogi mai vârtos: «Fie voia *mea*»? Câtă vreme te rogi să fie voia lui Dumnezeu, atâta vreme trebuie să primești cu pace cele se ți se întâmplă după rugăciunea ta.»

Un bărbat ca prorocul David, care a ajuns în situații cu cu mult mai grele decât noi, zice totuș: «Incredințează Domnului calea ta și nădăjduște întru dânsul și el va face. Va scoate ca lumina dreptatea ta și judecata ta ca miază-ziuă. Supune-te

Domnului și-l roagă pe dânsul». Dar noi trebuie să ne apropiem de Domnul, să-i descoperim Lui necazurile și dorințele noastre și să nu ne pierdem încrederea în ajutorul Lui. Nu înzadar a zis Dumnezeu: «Căutați-mă, și veți fi vii!» (Amos, 5, 4). Ajutorul său e aproape de aceia, cari i-l caută. Celce s'a apropiat cu inima de crucea lui Hristos, acela știe birui grijile și strămtorările.

*

Te rogi tu? Spurgeon ne spune într'una din scrierile sale următoarele:

Intr'o capelă de munte din Italia, între alte zugrăveli am văzut un tablou, care mi-a dat mult de gândit. Tabloul acesta ne înfățișă un plugar, care pe un moment lăsase plugul din mână, se făcù la o parte, îngenunchie și se rugă. In decursul rugăciunii privește în sus și i se pare că ceriul e deschis. In-tr'acea, ca să nu rămâie cu lucrul în urmă, un înger prinse plugul și ară în locul plugarului ocupat cu rugăciunea.

Tabloul acesta are un adânc înțeles. El vrea să ne învețe, că timpul pe care l-am petrecut în rugăciune, nu e timp pierdut pentru noi. Rugăciunea e un izvor de putere, care face ca lucrul nostru să sporească. E adevărată vorba, că cine să știe rugă bine, acela știe și munci bine. Peste lucrul săvârșit în duhul rugăciunii se pogoară darul lui Dumnezeu.

*

O predică scurtă. Un predicator a fost rugat să țină o predică foarte scurtă despre milostenie, căci se făcea o colectă în favorul săracilor. Predicatorul se urcă pe amvon și cuvântă așa: «In cartea Pildelor lui Solomon cap. 19, stih 17 se spune așa: celce miluește pe sărac, *dă împrumut lui Dumnezeu* și după darea lui se va răsplăti lui. Predica mea e aceasta: Dacă vă mulțumiți cu *această chezășie*, atunci dați din banii voștri și pe seama săracilor».

N. B.

Mișcarea literară.

Dr. P. Barbu: Școala modernă și religiunea la noi. Caransebeș 1916.

Răsboiul de azi e cumpăna, în care vremurile au aruncat omenimea pentru a cântări vrednicia neamurilor. E vânturătoarea, care va alege grâul din pleavă. Indiferent, că din punctul de vedere moral — îl admitem sau nu, el există. Dar ca orice rău, își are și partea sa bună.

Furtunile curăță atmosfera.

Acest foc, prin care ne «lămurim» trebuie să fie o școală pentru celce caută, ca din «cele trecute și prezente vremi să pătrundă cele viitoare» iar viitorul unui neam — în mare parte — e în mâna dascălului și a preotului, cari sădesc sămânța sfântă a învățaturii și a *luminii* în sufletele generațiilor. Ei sânt chemați, să le armonizeze sufletul pentru sublimul concert al vieții, să crească societății *oameni întregi*, nu păpuși artificiale; ștejeri, în stare se dea piept cu viforul vremurilor, nu trestii, cari se îndoaie la cea mai slabă adiere de vânt.

Aluatul plămădit de ei în sufletul tinerelor mlădițe «va dospî toată frământătura vieții». Și repetăm, deoarece viitorul nostru atârnă, în mare parte, dela formarea unei puternice falange de învățători și preoți — problemele pedagogice câștigă o importanță capitală.

Acestui teren îi aparține broșura, despre care avem câteva cuvinte.

Pornind dela incontestabilul adevăr, că școala are să ne dea oameni civilizați și «de omenie» — caractere integre, Dl Barbu îi dă Religiunei locul, ce-i compete, punându-o în centrul învățământului și dând înțelepte îndigitări cu privire la predarea acestui obiect în școlaele elementare.

Cuprinsul cărții îl formează expunerea sumară și concisă a principiilor didactice Herbart-Zilleriane, pe cari le primește și autorul acesteia, nu însă fără o anumită rezervă și un cum-pătat criticism. Esența acestor norme — adoptate în timpul mai nou și în școlaele noastre — o concentrează cele trei principii fundamentale:

1. «Principiul treptelor culturale-istorice». 2. «Principiul concentrațiunii» și 3. «Principiul treptelor formale».

După lămurirea și aplicarea lor teoretică la propunerea religiei, autorul ne zugrăvește un scurt tablou istoric al reformei învățământului religios în școala românească, concentrând, pe câteva pagini, și părerile Domniei Sale privitoare la această importantă chestiune.

Instructiva broșură, scrisă cu priceperea unui profesor versat în materie pedagogică — o recomandăm cu toată căldura învățătorilor, pe cari îi privește, mai ales.

1. *Preotul N. Runceanu*: **Drumul crucii**.

2. *E. Lengereau*: **Povestire de Paști**. (Trad. de *preot. N. Runceanu*) București.

Imbogățirea literaturii religioase la noi e un fapt cu atât mai îmbucurător, cu cât numărul celorce asfixiază atmosfera morală a societății cu arta lor de tarabă — sfidând cele mai elementare legi de bunăcuviință — crește și el într'un mod înspăimântător. Gândiți-vă, câte creaturi ale unor creeri scâlciati și a unei fantazii descăierate, câte fascicole otrăvitoare n'ar fi vrednice de vechiul «Index librorum prohibitorum».

Pentru a paraliza efectul dezastruos al acestor pamflete, o literatură cu teze religioase morale se impune, chiar împotriva esteticianilor cu faimoasa lor «artă pentru artă».

Preotul N. Runceanu în «Drumul crucii», Ernest Lengereau în «Povestire de Paști» ne dă o astfel de literatură.

Două cărți, cari ne lămuresc aceeași problemă și substratul cărora îl formează aceeași eternă povață a Mântuitorului: «Celce voiește să vină după mine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze». Celce voiește să pășiască «pe urmele lui Hristos» să se lapede de toată patima, să-și răstignească păcatele și să se incingă cu platoșa dreptății și a iubirii.

«Să-și ia crucea sa»... crucea suferințelor, pe cari să le îndure nu cărtind împotriva lui Dumnezeu, ci cu răbdare, credință neclintită și nădejde, căci «nădejdea nu rușinează».

Expunerea acestor învățături de altfel nu fascinează, decât doar prin măreția subiectului, fiind cam lipsită de duhul plin de viață al Scripturii. Scăderea se referă mai ales la prima carte, în al cărei limbaj e prea puțină poezie. Când e vorba

însă de tălcuirea slovelor biblice autorul e — acasă. Și într'adevăr partea practică îi împrumută «cărții» o *valoare*.

«Povestirea de Paști», privită mai ales din punctul de vedere al metodei, după care rezoalvă problema, e mai norocoasă. Subiectul, conținând și elemente poetice devine mai interesant, iar expunerea destul de vioaie își stăpânește atențiunea și interesul.

Cetitorul nu-și va pierde vremea — ispitind aceste două cărți cu întăritoare sfaturi de viață creștinească.

*

+ *Ioan Popa (Romanescu): Un capitol din monografia Săliștei*. Sibiu 1915. E rodul muncii unui om, care înțelege rostul zilelor, prin cari trecem. Suntem vrednici de o soarte mai bună; iar pentru a o câștiga, vom avea lipsă de *documentele vremii*. Să le adunăm cu conștiințiozitate, pentruca nici un strop de sânge românesc să nu se verse în zadar pe câmpurile de luptă. *Noi* suntem responsabili, dacă ziua de mâine va fi și sărbătoarea triumfului *nostru*.

Iată pentruce se cade să tăiem la răboj, cu laudă, paginile părintelui I. Popa. Săliștea și-a dat scumpul și bogatul său tribut pe altarul patriei — sperăm, că va fi o jertfă și pe al *neamului*. Tabloul acestui tribut ni-l înfățișează broșura, despre care vorbim. Insuflețirea, cu care a construit autorul acest fragment de monografie, eradiază din fiecare cuvânt, iar așezata limbă românească, în care vrednicul preot și-a turnat prisosul sufletului său, e aproape inescapabilă. Valoarea broșurei e îndoită: cea literară crește cu valoarea unui *document istoric*. ...Și câte «Săliști» numai are sărmanul — nostru — Ardeal!

*

N. Colan.

Simeon arhiepiscopul Tesalonicului: Izvoarele biblice ale simbolului credinței. București 1916, pag. 30. P. S. Sa arhiereul *Meletie* reeditează în această broșură una din scrierile lui Simion Tesalonicianul (secl. XV), cari și în textul grecesc au văzut lumina tiparului pentru prima dată în tipografia mănăstirii Cetățuia de lângă Iași (1683), apoi au fost traduse în românește și tipărite în două rânduri (la 1765 și 1863).

CRONICĂ.

† **Articolul prim** din acest fascicol al revistei noastre ni l-a încredințat spre publicare un bărbat cu multă iubire de biserică și care s'a cugetat serios la măsurile prin cari se poate asigura progresul ei. Problema pe care o discută e de o importanță vitală pentru biserica noastră, — de aceea, oricine ar avea de spus un cuvânt folositor în chestie, va găsi primire în coloanele acestei reviste.

† † **Romul Furduiu.** In 22 Martie st. v. a trecut la cele veșnice parohul și protopopul Câmpenilor, Romul Furduiu, un bărbat devotat binelui bisericii și neamului. Timp de peste 30 de ani, cât a servit la altarul Domnului, s'a distins prin o muncă conștientioasă în îndrumarea trebilor bisericești, școlare și naționale a poporului nostru din munții apuseni, pe care îl iubiă și de care eră iubit. In corporațiunile noastre bisericești răposatul în Domnul avea totdeauna o atitudine demnă, determinată de iubirea de înaintare și de caracterul nobil, ce-l împodobiă. Eră un reprezentant vrednic al bunului nostru popor din munții apuseni. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

† **Sinoadele bisericii noastre** in acest al doilea an de războiu s'au ținut în toate trei eparhiile, începând cu Dumineca Tomii. Chestiunile discutate și rezolvite se referesc la trebuințele speciale ale singuraticilor eparhii, dar unele dintre ele se ridică la nivelul intereselor generale bisericești.

Sinodul arhidiecezan a fost deschis și prezidat de I. P. C. Sa părintele arhimandrit *Dr. Ilarion Pușcariu*, care

in vorbirea de deschidere făcând pomnire cu laudă de păstorirea răposatului arhiepiscop și mitropolit Ioan, a dat expresie nădejdii, că «congresul nostru național-bisericesc, luminat de duhul sfânt va păși cu trezvie și sfințenie la îndeplinirea celui mai însemnat act în constituțiunea bisericii noastre, care este: alegerea arhiepiscopului-mitropolit». Să dea Dumnezeu!

Acum când lipsește păstorul din fruntea bisericii, cu drept cuvânt se așteptă, ca reprezentanții clerului și ai poporului să arate o mai vie răspundere față de chestiunile bisericești, tratându-le cu temeinicia și seriozitatea ce comportă. Nu putem spune că s'a procedat așa, pentrucă în tot decursul sesiunii sinodale încheiate s'a manifestat o impaciență nervoasă, nepotrivită într'o corporațiune care prin luminile sale e chemată să fructifice vieța din sânul bisericii. Această stare a spiritelor avea, ce e drept, explicare în evenimentele petrecute în biserică în timpul din urmă, totuș nu poate fi scuzată ușurința și graba cu care au fost tratate și cele mai de seamă obiecte supuse desbaterii.

Dintre concluzele sinodului amintim la locul prim pe cele privitoare la *orfelinat*. Rezultatul de până acum al colectei ce s'a făcut în favorul ajutorării orfanilor se ridică la frumoasa sumă de 520.000 coroane. Din această sumă și din ofertele ce vor mai intra, sinodul, la propunerea referentului comisiunei organizatoare, părintele asesor *Nicolae Ivan*, a decis să se înființeze: «*Fondul orfelinatului bisericii ortodoxe române din Ungaria și Tranzilvania*». S'au votat *statutele* orfelinatului și s'au

luat hotărâri cu privire la inactivarea acestei mărețe instituțiuni caritative, la 1 Septemvrie anul curent.

Astfel s'au așezat temeliele unei opere chemate la viață de cea mai mare poruncă a evangheliei: iubirea. Să nu uităm însă, că ea va prospera numai dacă va fi ocrotită neîntrerupt de dragostea noastră milostivă și jertfitoare. Ceeace s'a făcut până acum pentru orfelinat merită laudă și recunoștință, — dar încă nu s'a făcut tot ce se poate și ce suntem datori să facem. În mitropolia noastră sunt încă multe parohii și mulți credincioși cu dare de mână, cari n'au contribuit pentru orfelinat. Prin urmare avem nădejdi, că fondul orfelinatului va spori încă de aici înainte în mod considerabil. Ar trebui să nu existe *nici un credincios* în biserica noastră, care să nu fi contribuit măcar cu ceva, fie cât de puțin, la ajutorarea orfanilor! Această deviză să o accepteze preoții noștri în propaganda ce o fac pentru orfelinat.

În numele comisiunii bisericești, referentul acesteia *Dr. N. Bălan*, a făcut următoarele propuneri, cari s'au primit:

Sinodul îndrumă Consistorul, ca:

1. să intervină la locurile competente pentru sporirea numărului *preoților militari*, cari să îngrijească de trebuințele sufletești ale credincioșilor bisericii noastre întrași la oaste;

2. să tipărească, cu litere latine, într'o ediție foarte ieftină, format de buzunar, *Noul Testament*, pentru a putea fi răspândit;

3. să publice și distribue și în viitor *cărți religioase-morale*, reclamate atât de soldații dela front, de cei de prin spitaturi, cât și de credincioșii de acasă, — chiar și cu jertfe materiale din partea tipografiei arhidiecezane;

4. să dea instrucțiuni preoțimei cum să trateze în *predici* învățăturile religioase-morale, ținând cont de împrejurările și necesitățile vieții din timpul războiului de astăzi;

5. să îndrume preoțimea, ca să poarte grije de *tineretul* ieșit din școală, dar neîntrat la oaste, precum și ca să dea mai multă atențiune păstoririi *femeilor*;

6. să îndrume preoțimea ca să lucreze pentru introducerea *mărturisirii și a cuminecării mai dese* la credincioșii bisericii noastre;

7. să dea încuviințarea, ca, unde va fi posibil și vor află de bine, preoții să țină *bisericile deschise* (mai ales la orașe dar și la sate) și în alte timpuri potrivite (d. ex. dimineața, când pleacă, și seara, când se întorc sătenii dela lucru), nu numai sub decursul serviciului divin, ca astfel bisericile să poată fi cercetate și peste zilele de săptămână din partea credincioșilor dornici de mângâiere și liniște sufletească;

8. să prezinte sinodului anual raport special despre propadanda ce o fac diferite *secte* printre credincioșii bisericii noastre;

9. să caute să exopereze din visteria țării *adaos de scumpete* pe seama preoțimei.

La aceste propuneri deputatul *Vasile Gan* a făcut întregirile, cari deasemenea s'au primit, ca:

1. comisiunea tipografiei să publice o *bibliotecă ieftină de propagandă religioasă* și 2. după războiu, Consistorul să viziteze prin bărbați *competenți toate comunele* din arhidieceză, ca să dea mângâiere sufletească credincioșilor și povește bune în năcazurile lor.

Trebuințele preoțimei le-a luat în considerare tot părintele protopop *V. Gan*, care, pe baza unui memoriu bine

motivată al preoților din protopopiatul Lupșei, a formulat următoarele propuneri:

1. Edificarea de case parohiale, cu toate apartinențele, după plan statorit de Consistorul arhidiecezan, este obligatorie în toate parohiile, unde până acum lipsesc aceste și unde pe altă cale parohia nu poate acvira locuință deplin corespunzătoare poziției sociale a preotului.

2. Este obligatorie asigurarea pe seama parohului cel puțin a unei jumătăți de jugăr catastral de grădină pentru legume, pentru a preintimpina cele mai arzătoare necesități ale traiului, dar și pentru a da puțința familiei parohului de a servi cu exemplu poporului în grădinărit.

3. Până la ridicarea locuințelor parohiale, chiria pentru locuințele închiriate au să o plătească cassele bisericesti, ori apoi să se ceară dela guvern bani de cvartir pe seama preoților fără case parohiale.

4. Claca, simbriile preoțești și toate prestațiunile fixe ale parohienilor, cu caracter de salar regulat, cari se plătesc parohilor în natură și cu lucrul, sunt a se preface în salar fix, plătit din cassele bisericesti.

Toate aceste propuneri au fost date Consistorului spre studiere. Tot asemenea și propunerea deputatului *Dr. Nicolae Comșa*, ca la fondul de pensiuie al arhidiecezei să fie luat și arhiepiscopul-mitropolit.

Chestiunea școlară, despre care s'a prezentat sinodului raportul cel mai complet, a fost tratată mai sumar decât în anii trecuți. Raportorul *Dr. I. Stroia* a relevat jertfele ce le-a adus corpul nostru învățătoresc pentru apărarea patriei. S'a dat din nou mandat Consistorului ca să stăruiească pentru înființarea unei *pedagogii de fete* în

Sibiiu. Cum și în celealalte eparhii se lucrează în această direcțiune, ar fi bine ca să se țină o *anchetă*, la care să participe mandatari ai tuturor Consistoriilor noastre; poate printr'o astfel de înțelegere și împreună lucrare, instituția proiectată, a cărei necesitate se va simți tot mai mult, va putea fi înființată mai ușor.

S'a luat la cunoștință raportul despre greutățile ce s'au ivit cu privire la isprăvirea zidirii gimnaziului din Brad, dar a fost amânată până la sesiunea sinodală viitoare neînțelegerea ivită cu privire la trecerea profesorilor dela acel gimnaziu, la fondul regnicolar de pensie.

S'au luat hotărâri pentru ridicarea nivelului examenelor de cvalificație preoțească.

S'a luat la cunoștință raportul Consistorului cu privire la testamentul răposatului nostru mitropolit și i s'a dat mandat ca la viitoarea sesiune sinodală să prezinte litere fundamentale în sensul dorinței testatorului, care averea de 236.000 coroane a lăsat-o cu scopul ca să se înființeze o *mănăstire de maice*, care să se ocupe cu creșterea fetelor.

Amintind și darea de seamă despre unele îmbunătățiri de ordin administrativ făcute la Tipografia și librăria arhidiecezană, precum și rapoartele despre administrarea unor fundațiuni, am încrestat toate obiectele tratate în sesiunea trecută a sinodului arhidiecezan.

† **Sinodul eparhiei Aradului.** P. S. Sa părintele episcop *Ioan* al Aradului, în cuvântarea cu care a deschis sinodul, pe lângă aprecierea activității mitropolitului *Meșianu* și a arhimandritului *Hamsea*, a dat unele informațiuni, de ordin administrativ, despre starea școlilor, despre participarea învățătorilor la războiu, despre averea bisericască

investită în realităţi în anul acesta mai puţin decât în anii trecuţi, despre suma dăruită de credincioşi pentru împodobirea bisericilor care face 22.364 cor. 24 fil. şi suma de 20.000 cor. adunată cu discul şi trimisă prefectilor comitatensi, pentru a se distribui familiilor avizate la ajutor în urma războiului.

Discuţii mai amănunţite s'au desfăşurat cu privire la înfiinţarea unei *pedagogii de fete* şi s'a decis ca această pedagogie să se înfiinţeze cerându-se ajutor — fără condiţii — dela stat. Acest punct de vedere l-a dezvoltat deputatul *Vasile Goldiș*. Acelaș deputat a propus ca de data aceasta însuș sinodul să protesteze și să ceară *abrogarea legii școlare apponyane*, care e piedecă în calea dezvoltării culturale a poporului. Propunerea nu s'a primit în forma aceasta, ci s'a hotărît ca Consistorul eparhial să reînvoiască protestul. De n'ar găsi urechi surde!

✦ **Sinodul eparhiei Caransebeșului.**
P. S. Sa părănteles episcop *Miron* în vorbirea de deschidere a motivat de ce în anul trecut nu s'a putut țineă sinodul eparhial, apoi a scos la iveală meritul bisericeii de-a fi crescut în duhul ascultării față de tron pe ostașii cari se disting în războiu; a arătat munca ce s'a depus pentru salvarea școlilor, pentru revizia socotelilor bisericești, pentru curmarea deficitul dela fondul general al eparhiei, pentru mai buna aranjare a librăriei diecezane. Cu o deosebită mulțumire relevează meritul mecenatului *Dr. Petru Borlovan*, care a lăsat pe seama bisericeii o avere de aproape 200.000 cor. P. S. Sa nu uită a aminti efectele ce le-a produs războiul asupra vieții religioase a credincioșilor, cari «au început a trece mai des pragul bisericilor» și s'a simțit prețutindenea o sete nestămpărată după

cărți de rugăciuni și lectură religioasă. «Zilnic am trimis cei dela cârma bisericeii în toate părțile ce-am avut și ce-am putut, atât din mijloacele proprii, cât și dela Consistor; dar e regretabil, că nici biserica și nici asociațiunile noastre culturale n'au făcut cu un sistem bine stabilit totul ce se cereă în această cauză importantă». In fine și-a exprimat dorința de-a se înființa proiectatul fond de pensiuine și ajutoare a preoțimii.

Dintre toate chestiunile tratate în cele 5 ședințe ale sinodului, mai mult a pasionat pe deputați verificarea mandutelor. Pentru a evita în viitor neînțelegerile, la propunerea P. S. Sale episcopului Consistorul a primit mandatul să compună un regulament de procedură la alegerea deputaților sinodali.

In chestia școlară remarcăm hotărîrea de-a interveni la guvern în cauza dispensării învățătorilor în măsură și mai intensivă, ca cel puțin între împrejurările posibile să nu stagneze învățământul primar. S'a exprimat dorința ca la librăria și tipografia diecezană să se aplice specialiști, ca prin ridicarea acestea instituțiuni «să se desvoalte *gustul de cetit și nivelul cultural al intelectualilor din eparhie*» și să se dee avânt producției literare. Buna dorință sinodul a primit-o — spre conformare! S'a decretat necesitatea regulării definitive a salariului funcționarilor consistoriali și a profesorilor seminariali, iar deocamdată li s'a votat un adaus.

Adaug că, în lipsa unor dări de seamă amănunțite despre sinoadele din Arad și Caransebeș, numai pe baza protoalelor nu-ți poți face o iconă mai completă despre activitatea lor.

Cronicar.

† Alte doue orfelinate românești.

Unul e proiectat de «*Uniunea femeilor române din Ungaria*», care încă înainte de războiu își înscrisese în program înființarea acestei mărețe instituțiuni. Acum, în timpul suferințelor războiului, s'a trezit îndemnul de-a păși cu toată energia la realizarea vechiului gând bun. Comitetul «*Uniunii*» a lansat un inimos apel, în care se precizează astfel scopul proiectatului orfelinat: «*Noi mamele române vom strânge la sânul nostru pe fiicele neamului nostru, fără deosebire de confesiune; le vom crește nu numai cu hrana trupească, ci și cu hrană sufletească, în frica lui Dumnezeu și cu iubire de neam... orfelinele române vor afla scut și îngrijire părintească în orfelinatul *Reuniunii de femei române din Brașov*, unde vor învăța gospodăria și dibăcia frumoasei noastre industrii casnice.*»

Pentru a crea această «*Casă a milostivirii*», care va fi o completare necesară a orfelinelor proiectate din partea bisericilor, comitetul «*Uniunii*» se mulțamește cu mici contribuiri anuale de câte 2 coroane 40 fileri adecă 20 fileri pe lună, care sumă să fie considerată drept dare a orfanilor. Femeia creștină dela începutul bisericei s'a dedicat operelor de caritate. Salutăm din inimă frumoasa inițiativă a femeilor române, și nu ne îndoim că prin entuziasmul și stăruința ce le caracterizează, vor ști da întrupare hotărârei ce au luat.

Alt orfelinat românesc se va ridică pe pământul frumoasei Bucovine, care în decursul acestui nenorocit războiu a avut să îndure în câteva rânduri furia cutropirilor necruțătoare. Inițiativa a luat-o societatea «*Scoala română*» din Suceava, vechea capitală a Moldovei și falnica reședință a lui Ștefan cel mare, dăruind un loc pentru

ridicarea orfelinatlui și pornind colecta în toată țara. La această mișcare s'au alăturat organele bisericei, în frunte cu I. P. S. Sa părintele mitropolit *Vladimir de Repta*, precum și societățile culturale ale fraților noștri de acolo. Dumnezeu să le ajute!

*
† **Mareșalul Mackensen și mama sa.** De curând a murit mama mareșalului german Mackensen, care trece drept unul dintre cei mai distinși generali ai armatelor puterilor centrale. Cu ocazia aceasta a circulat prin ziare o scrisoare foarte caracteristică, pe care generalul a trimis-o în decursul războiului mamei sale. Reproducem din ea în traducere următoarele cuvinte: «*Fiul tău a devenit acum mareșal, a ajuns deci la cea mai înaltă demnitate pe care o poate primi un soldat în cariera sa, și a primit-o chiar în fața dușmanului, adevă în mijlocul lucrului chemării sale. Bunul Dumnezeu a binecuvântat întru arătare alegerea carierei mele și prin aceasta viața mea. Cu mult peste meritele și așteptările mele m'a îngrămădit cu ferice, m'a ridicat treaptă după treaptă și m'a făcut organ al biruințelor, pe cari le-a hărăzit poporul nostru. Adeseori nici nu pot să-mi dau bine seama, că toate acestea sunt reale, și de ce tocmai eu sunt acela, pe care l-a îngrămădit cu atâta ferice. Ii sunt dator cu o nemărginită mulțumită. Dar ce ferice este și aceasta, scumpă mamă, că tu ai ajuns să vezi această înaintare și acest succes al carierei fiului tău? Această extraordinară împrejurare îmi face bucuria mai intimă și mai sfântă, căci într'ansa eu privesc o de tot specială grație a lui Dumnezeu și rugăciunilor tale, scumpă mamă, le atribuiesc o mare parte din succesele, cari se leagă de numele meu. Câți bărbați de etatea mea pot să mai scrie mamei lor! Cât de puțini au această ferice de-a fi numiți «*fiul meu*» și astfel a se simți încă tineri!»*